30 KIRÁNDULÁS
az Alpok
és a puszta
között

Irány Nyugat-Pannónia

Jelmagyarázat

- Látnivaló
- Pihenőhely
- Kísérletezőhely
- szelfi-pont
- Információ

Interreg
Austria-Hungary
European Union – European Regional Development Fund
PaNaNet+

Nyugat-Pannónia védett területei

Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megye (Magyarország) Burgenland tartomány (Ausztria)

Tartalomjegyzék

A NYUGAT-PANNÓNIA EURORÉGIÓ

VILÁGÖRÖKSÉGI FERTŐ-TÓ–LAJTA-HEGYSÉG NATÚRPARK 1

NEUSIEDLER SEE – SEEWINKEL NEMZETI PARK 2

FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK 3

ROSALIA-KOGELBERG NATÚRPARK 4

LÁNZSÉRI-HEGYEK NATÚRPARK 5

ÍROTTKŐ-GESCHRIEBENSTEIN NATÚRPARK 6

NATURPARK IN DER WEINIDYLLE 7

BALATON-FELVIDÉKI NEMZETI PARK 8

RAAB – ŐRSÉG – GORIČKO NATÚRPARK 9

ŐRSÉGI NEMZETI PARK 10

Irány Nyugat-Pannónia

Ebben a kiadványban Burgenland és Nyugat-Magyarország nemzeti és natúrparkjainak 30 különleges és lenyűgöző helyszíne mutatkozik be. Az Alpok keleti nyúlványai és a magyar puszta között található helyszínek segítségével bepillantást nyerhetsz Nyugat-Pannónia sokszínű természeti kincseibe. Ezen a nagy tengerektől távol, kontinentális éghajlaton fekvő, az Alpok utolsó vonulatai és a magyar alföld sík vidéke közötti átmenetet képező közép-európai területen – melynek formálódásához az évszázadok óta itt végzett mezőgazdasági tevékenység is hozzájárult – hihetetlenül sokoldalú, különleges vidék alakult ki. A könyvben szereplő, természetismereti és tájjellegi szempontból érdekes 30 helyszín szemléletváltásra, pihenésre és kísérletezésre invitálja az érdeklődőket. Aki felkeresi ezeket, és elegendő időt szán a megismerésükre, az előtt feltárul Nyugat-Pannónia valamennyi különlegessége.

A Nyugat-Pannónia Eurorégió

Meleg, napsütötte és hatalmas – ez Nyugat-Pannónia. Itt nyáron tényleg csak este megy le a nap, és nem bújik el már késő délután valamelyik magas hegylánc mögött. Amikor pedig süt – és itt ez gyakrabban fordul elő, mint az atlanti térségben – különlegesen hangulatos fényjátéka rabul ejti a szemlélőt. Ez a jelenség több festőt és fényképészt ihletett meg, mint a végtelennek tűnő messzeség. Amikor pedig az alacsonyan járó nap visszatükröződik a tavak, szikesek és folyók vizén, azoknak is érdemes megállniuk itt egy pillanatra, és gyönyörködniük a látványban, akik egyébként nem a romantika hívei.

A távolban régi, hangulatos egyutcás falvak húzódnak, így akik a PaNaNet területén túráznak vagy kerékpároznak, megnézhetik az évszázadok óta változatlan alaprajzú hosszú házakat. A védett területek nem a világ többi részétől elszeparált, zárt rezervátumok, hanem a régió szerves részét alkotják. Ezeket bejárva sokat tanulhatunk a természetről, csodálatos pillanatokat élhetünk át, és megtudhatjuk, hogy mennyire szorosan hozzátartoznak az egykori vasfüggöny területének új, regionális identitásához.

A világ legnagyobb sztyeppvidékének peremén

Pannónia régió az egykori római Pannonia tartományról kapta a nevét, amely a Bécsi-medencétől egészen a Balkánig húzódott. Nyugat-Pannónia az Alpok keleti nyúlványai, valamint a Balatonnál található Balaton-felvidék között terül el. Ez a terület a Pannon-síkság – a Pannon-tenger évmilliókkal ezelőtti kiszáradása következtében létrejött, Közép-Európa délkeleti részén fekvő hatalmas medence – nyugati pereme. A Pannon-síkságot a Kárpátok, a Balkán-hegység, a Dinári-Alpok és az Alpok keleti nyúlványai ölelik körül. Nyugat-Pannónia éghajlata a közép-európai viszonyokhoz képest meleg és száraz, az atlanti éghajlattal ellentétben a térségben nincs jelen a tenger hőmérséklet-kiegyenlítő hatása. A nyár forró, a tél hideg és száraz. A Pannon-síkság a Kelet-Kínától 10 védett területünkig húzódó vegetációs zóna, az eurázsiai sztyeppeövezet nyugati része, ami a világ legnagyobb sztyeppvidéke. Nyugati határvidékein olyan növények és állatok is élnek, amelyek fő élőhelye több ezer kilométerre innen, Keleten található.

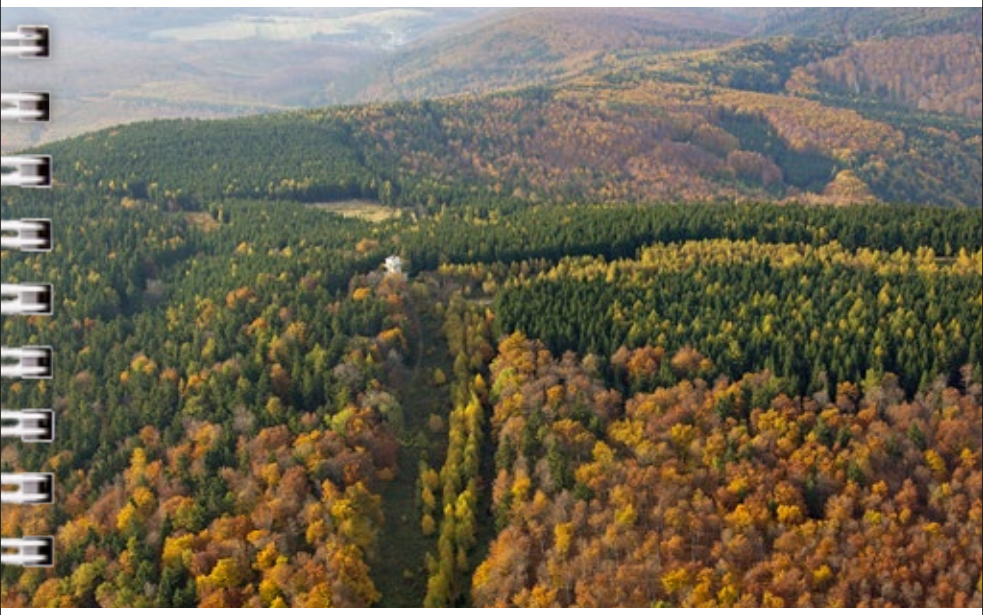

Ősi határvidék

A Nyugat-Pannónia Eurorégióban már az ősidőktől kezdve számtalan – újra és újra átrajzolt – határvonal húzódott. Az összes ezzel járó társadalmi törés és szakadás, valamint az évszázadok során jelentkező, különböző mértékű természeti változások ellenére a nyugat-pannon térség máig megőrizte egyedi jellegét.

A határokat az ember alakította ki, ezért azok élettartama korlátozott

Az utolsó, szinte áthatolhatatlan határt a hidegháború alatt húzták meg. Ma már nyugodt lelkiismerettel kijelenthetjük, hogy ennek a korlátozásnak az volt az egyetlen pozitív hozadéka, hogy a határmenti ökoszisztémákat nem érintették nagyberuházások és nagyobb beavatkozások. A nyugatnak nem állt érdekében a határvidék gazdasági fejlesztése, a keleti oldalon pedig szigorúan őrizték a határzónát, és határsáv akadályozta meg, hogy bárki a senki földjére lépjen. Ennek köszönhetően alakulhatott ki Nyugat-Pannóniában több száz kilométeren keresztül, és hasonlóképpen további 20 európai országban egy olyan „zöld sáv", amely terjeszkedési és vonulási folyosót biztosít a veszélyeztetett állat-és növényfajok számára. A PaNaNet védett területeinek nagy része az európai történelem e sötét korszakának köszönheti a létezését és lenyűgöző sokszínűségét.

Bepillantás az átalakulóban lévő természet rejtelmeibe

Néhány generációval ezelőtt az emberi életet a túlélésért folytatott küzdelem, a természeti veszélyek elhárítása, és a gyakran korlátozott helyi erőforrások hasznosítása jellemezte. A helyzet csak a 19. században változott, az ide utazó festők és írók hatására. Műveikben nem a betegségeket terjesztő mocsár, a fenyegető víztömeg vagy a sáskák jelentek meg, hanem a természetes környezet romantikus ábrázolása állt a középpontban, hiszen a technika vívmányai időközben jelentősen mérsékelték a természeti veszélyeket.
Azóta sok minden megváltozott. A természetvédelemre, és ezáltal az összes természetvédelmi területre, túl sokáig tekintettek úgy, mint ami gátat szab a fejlesztési lehetőségeknek, a vidéki területek gazdasági fejlődésének. Nyugat-Pannónia területén szerencsére már a múlté ez a maradi szemlélet.
A mezőgazdaságban és az idegenforgalomban dolgozó emberek sokféleképpen profitálnak a natúrparkok és a nemzeti parkok adta lehetőségekből, pl. sokkal nagyobb a kereslet a tájjellegű termékekre, és a minőségi turisztikai szolgáltatásokra. 10 védett területünk programjaiknak és meghatározó hatásuknak köszönhetően a regionális fejlesztés legfontosabb szereplői közé tartozik.

A kiadvány használatáról

Minél többet felkeresel a 10 védett területen található 30 helyszínből, annál inkább feltárul előtted Nyugat-Pannónia egyedisége. A könyvben a gyorsabb eligazodás érdekében az egyes védett területeket színekkel jelöltük. Az általános leírás mellett a kiadvány gerincét a háromrészes kihajtható térképek adják, amelyek mindegyikén 3 különleges helyszín szerepel. Ezek a helyszínek a rövid útvonalleírás alapján könnyen megtalálhatók a természetben, ahol egy-egy facölöp is jelzi őket. A térképek alján lévő idősávban látható, hogy elsősorban mikor érdemes ellátogatni az adott helyszínre. A térképek hátoldalán fényképek, érdekes tudnivalók és rövid történetek szerepelnek, és adnak ízelítőt a helyszínekről.

szelfi-pont
Készíts selfie-t az ezzel a szimbólummal jelölt helyszíneken. Ha 5 különböző, védett PaNaNet területen készítesz képet, és a címeddel együtt beküldöd őket a **naturpark@rmb-sued.at** címre, egy gyönyörű képeskönyvet küldünk neked.

3 különleges helyszín

Nem véletlenül választottunk ki minden védett területen 3-3 helyszínt. Ezek mindegyike rendkívül különleges, ismétlődő vagy egyedi. A helyszíneken facölöpök jelzik, hogy jó helyen jársz.

Látnivaló

Ezen a helyszínen új és érdekes perspektívából szemlélheted a vidéket. Előfordulhat, hogy szó szerint térdre kell ereszkedned, vagy pedig egy különleges részletre kell koncentrálnod, esetleg egy meghatározott érzékszervedet kell használnod.

Pihenőhely

Itt minden érzékeddel befogadhatod az adott helyszínt, a nélkül, hogy bármit is tenned kellene. Egyszerűen csendesedj el, kapcsolódj ki, és érezd, ahogy magával ragad a helyszín különleges hangulata.

Kísérletezőhely

Ezen a helyszínen garantáltan „aha”-élményben lesz részed: felfedezheted és megismerheted Nyugat-Pannónia egy rendkívül különleges részét.

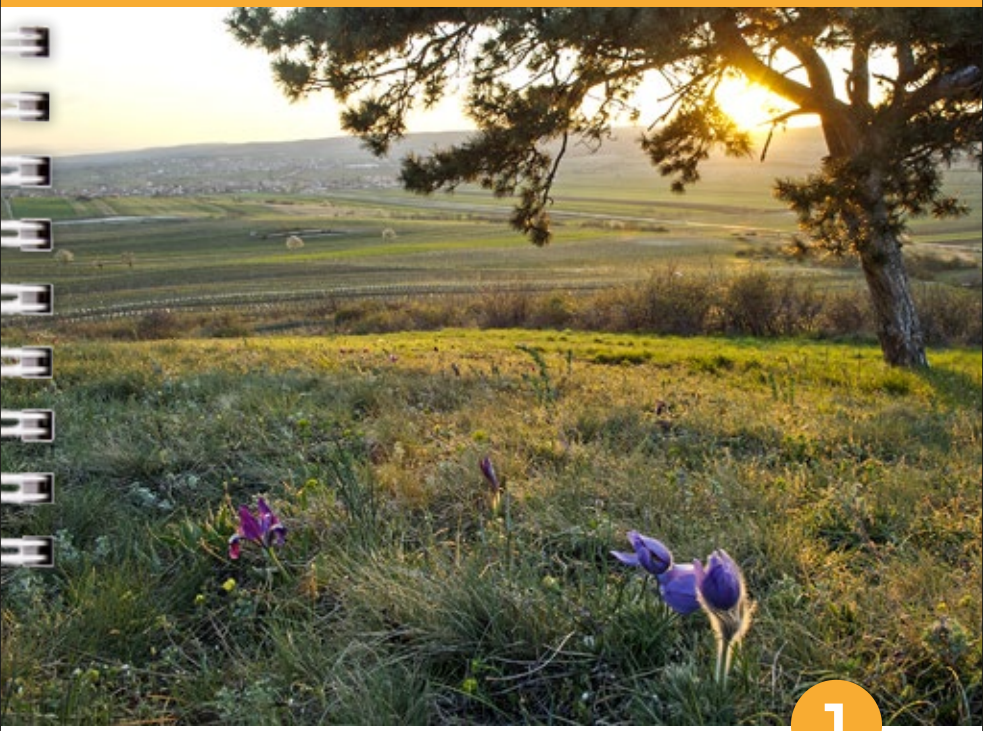

1

Világörökségi Fertő-tó–Lajta-hegység Natúrpark

A Lajta-hegység gerincei és Európa legnagyobb sztyepptavának széles nádasa között hihetetlenül változatos élményeket tartogat a természet az ide látogatók számára.

Közép-Európában egyedül itt található néhány kilométeren és csupán 400 méternyi tengerszintkülönbségen belül ilyen sokféle élettér. Mészhomokkőn megtelepedett, természetközeli elegyes erdők, tarka szárazgyepek mediterrán hatású életközösségekkel, nedves rétek, hatalmas nádasok, érintetlen kis folyó-deltatorkolatok, és a páratlan szépségű Fertő-tó – ezek együttese alkotja a vidék különlegességét. Április közepén a Lajta-hegység lankáin több ezer cseresznyefa borítja fehér virágtengerbe a tájat, és gondoskodik a kulináris élményekről a helyi borokkal karöltve. Ez utóbbiakat a Fertő-tó szelíd lankáinál fekvő, történelmi építészeti jelentőséggel bíró régi faluközpontokban kóstolhatják meg az érdeklődők.

Száraz domb – nádas – lajtamészkő

A Lajta-hegység száraz dombjain elterülő, sokfajta növénynek otthont adó mészkő-szárazréteken bársonyos szőrmével borított több ezer kökörcsin borul varázslatos virágba kora tavasszal. A virágok különösen Breitenbrunnban (Fertőszéleskút), Thenauriegelnél nyújtanak szemet gyönyörködtető látványt. A dombtól kissé lefelé, a Fertő-tó nádasában tucatnyi madárfaj ad ingyenes koncertet az erre járóknak. Purbach (Feketeváros) fölött megismerkedhetsz a lajtamészkővel, amely legfelső kőzetrétegként tanúskodik arról, hogy itt egykor tenger volt. Ha teljes pompájában szeretnéd megcsodálni mindhárom helyszínt, 1–2 napra lesz szükséged, és a legjobb, ha március vége és június között látogatsz el ide.

Tipp A kirándulások kiválóan kombinálhatók kétnapos kirándulási programként a közeli Neusiedler See – Seewinkel Nemzeti Parkban lévő három helyszínnel.

Világörökségi Fertő-tó–Lajta-hegység Natúrpark
Haus am Kellerplatz

Am Kellerplatz 1, A-7083 Purbach am See
Tel. +43 2683/5920, info@neusiedlersee-leithagebirge.at
www.neusiedlersee-leithagebirge.at

Nyitvatartás: minden nap 9:00–19:00

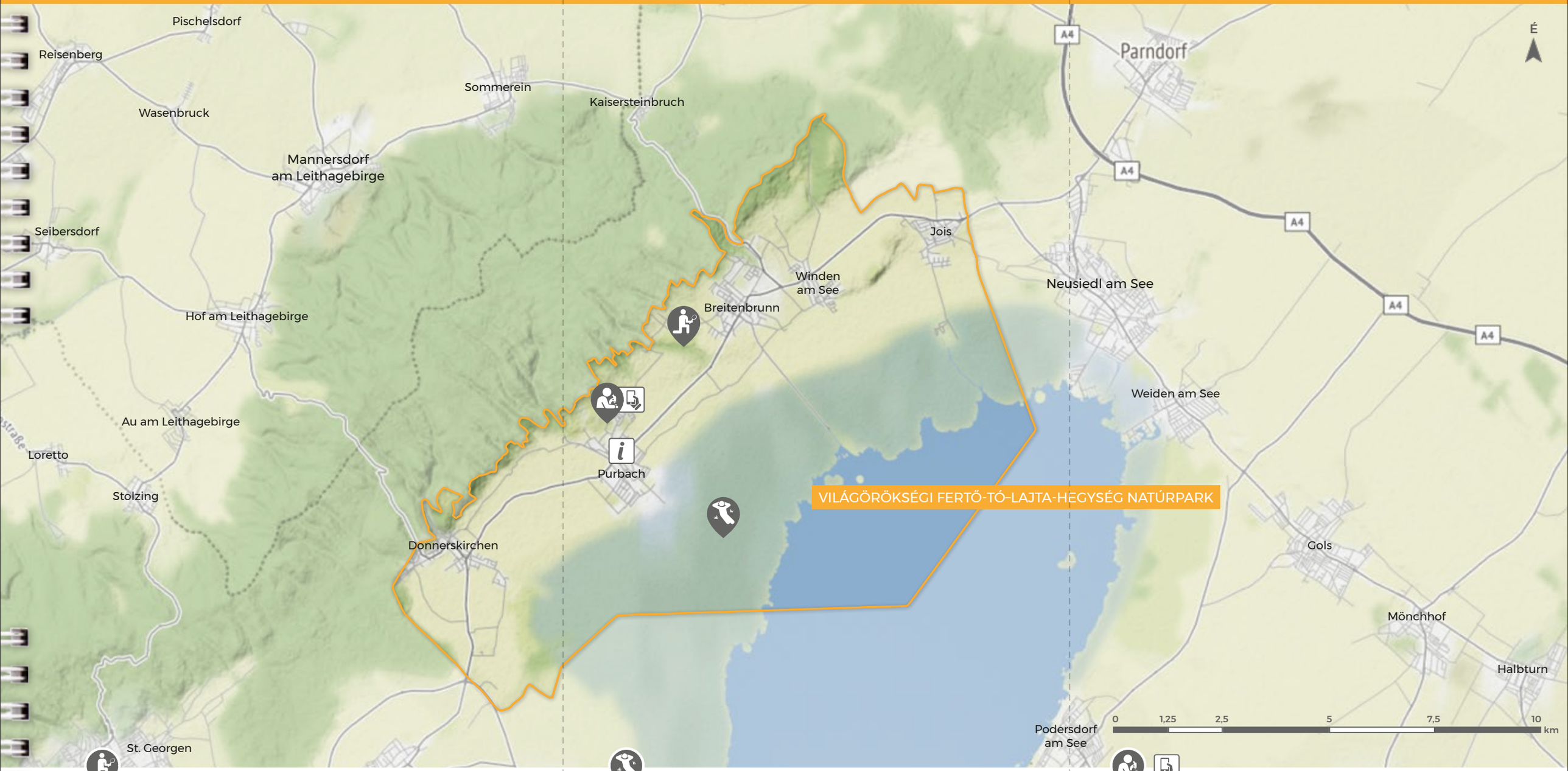

Szőrös kökörcsinek

Északról Breitenbrunn (Fertőszéleskút) végén a B50-es útról kanyarodj be jobbra a Heidewegre. Haladj tovább a Güterweg/Satzerweg kereszteződéséig, fordulj balra, és kb. 800 méter után parkolj le a természetvédelmi tábláknál. Gyalog vagy kerékpárral haladj tovább. A védett terület táblánál fordulj balra, és haladj tovább a csúcsig a csodás kilátásért.

Koncert a nádasban

Neusiedl felől Purbachba érkezve fordulj balra, és haladj a Gartengassén és a Türkenhainén keresztül a tűzoltósági csónakház közelében lévő kikötői medencéig (parkolási lehetőség: Türkenhain 5). Az 1,1 kilométerre lévő pályaudvar felől is érkezhetsz. Gyalog vagy kerékpárral folytathatod az utat egyenesen a nádasban lévő tanösvényig. Kb. 1,4 km-re megtalálod a pihenőhelyként szolgáló padot.

Feloldódó mészkő

Parkolj le Purbachban a Kellerplatznál lévő háznál (a B50-es útnál lévő közlekedési lámpánál). Haladj a Kellergassén a patak jobb oldalán az utolsó pincéig, majd fordulj be jobbra, a Friedhofgasséra. Ott menj tovább a Mariahilferkreuz jelzésig, végig a keresztúton a földútig, majd jobbra tovább a fennsíkig. Az információs állvány alatt található a Frischlerbruch kőfejtő.

Szőrös kökörcsinek

A kökörcsin csodálatos növény. Érdekessége, hogy szőreinek fontos szerepe van. A szőrök akkor láthatók a legjobban, ha letérdelünk a virág előtt. A szárát, a leveleit, sőt, harang alakú virágját is apró, fehér szőrszálak borítják, így kiválóan alkalmazkodik a pannon sztyeppék napsütötte vidékéhez. Puha szőrzete ugyanis megakadályozza, hogy a növény túl sok vizet veszítsen. A szőr a hideg ellen is véd, ennek köszönhetően a virágok már márciusban előbújnak a talajból, amikor más növények még téli álmukat alusszák. Nem szabad hozzáérni a növényhez, és leszedni a kökörcsint, mivel ritka és szigorúan védett. A leánykökörcsin gyakran fordul elő mészköves szárazréteken, például itt, a Thenau-Riegelen. A kökörcsin saját magjai szétszórásához is segítségül hívja szőreit. Az aszmagtermések éréskor hosszú, szőrrel borított repítőkészüléket képeznek. Ha széthordja őket a szél, a szőrzet nagyobb széllellenállást biztosít, így jobban tudnak repülni a magvak, ezenkívül könnyen megtapadnak az állatok bundáján vagy tollazatán, amelyek így még hatékonyabban szétszórják a magokat. A kökörcsin mellett a – szárazréteken szintén gyakran előforduló – árvalányhaj is a repülőkészülék taktikájával szórja szét magvait.

Aszmag repülőkészülékkel

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

Koncert a nádasban

Aki különleges koncerten szeretne részt venni, annak napfelkeltekor érdemes ellátogatnia ide, ugyanis akkor fakad dalra a számtalan különböző madárfaj, elárulva, hogy mekkora élet is rejtőzik a nádasban. A Fertő-tó nádasa Európa második legnagyobb kiterjedésű, összefüggő nádállománya. A több millió nádszál között visszhangzó madárdal semmihez sem fogható. Érdemes leülnöd, és fülelned egy kis ideig ezen a helyszínen. Az élményről foltos nádiposzáták, nádirigók, cserregő nádiposzáták, barkóscinegék és nádi sármányok gondoskodnak megannyi egyéb faj kórusának kíséretében. Ha skálázó madarat hallunk, biztosak lehetünk benne, hogy a fülemülesitke énekel. A madarak egyébként párkeresésre és a vetélytársaik elriasztására használják az éneküket. Csak a saját fajukat tekintik vetélytársnak, más madárfajok énekére nem reagálnak. A szabad ég alatt veszély fenyeget. A levegőből érkező támadásokra – például a barna rétihéja közeledésére – az éneklő madarak azonban a többi fajt is figyelmeztetik.

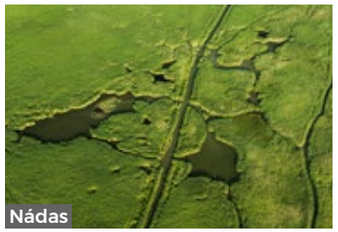
Nádas

Barkóscinege

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

Feloldódó mészkő

Kellékek: 2 kis pohár, a natúrparkból származó, néhány kisebb darab mészkő, tojáshéj, hígítatlan háztartási ecet

Útmutató: A natúrpark területén lévő kőzet és a tojáshéj nagy része mészkőből áll. Helyezd a mészkődarabkákat egy pohárba, a széttört tojáshéjat pedig egy másikba. Ezután önts hozzájuk annyi ecetet, hogy ellepje a köveket, ill. a tojáshéjat. Az ecet ekkor picit sisteregni és habzani kezd. Hagyd egy éjszakára állni mindkettőt, és figyeld meg, hogy mennyire oldódott fel a tojáshéj, valamint a mészkődarabok.

A mésztartalmú víz olyan lerakódásokat hagy, mint amilyet a zuhanyzó falán vagy a mosogatóban is szoktál látni. Az ecet és az egyéb savak megtámadhatják a meszet és mészkövet (melynek fő alkotóeleme a kalcium-karbonát), és feloldhatják azt. Ezért hatékony vízkőoldó szer az ecet. A natúrpark kőzetének legfelső rétege nagyrészt „lajtamészkőből" áll, ami az egykor itt található tenger mészkőtartalmú lerakódásaiból keletkezett nyomás és hő hatására. A lajtamészkőben ezért gyakran láthatók fosszíliák és kagylólenyomatok. A kísérlet során azért tapasztalható habzás és sistergés, mert a kalcium-karbonát ($CaCO_3$) és az ecetsav (CH_3COOH) reakciója nyomán szén-dioxid (CO_2) gáz keletkezik, ami kis buborékokat alkot, és felszabadul.

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

2

Neusiedler See – Seewinkel Nemzeti Park

Fantasztikus és nemzetközi jelentőségű sokszínűség

A Neusiedler See – Seewinkel Nemzeti Park Ausztria egyetlen sztyeppés nemzeti parkja. Az Alpok keleti pereménél és a magyar alföld nyugati szélén terül el, így történelmi és biológiai szempontból egyaránt határtérség. A területen alpesi, pannon, ázsiai, mediterrán, és északi növény- és állatfajok is megtalálhatók. Hatalmas kiterjedésű vizes élőhelyek, legelők, kaszálók, szárazrétek, homokos sztyeppék, valamint szikes területek alkotnak itt mozaikot. A fajok hihetetlen sokszínűsége csak ezeknek az élőhelyeknek a célzott védelmével őrizhető meg. A természetes élőhely nemcsak az itt élő fajok szokatlanul magas száma miatt bír nemzetközi jelentőséggel, hanem azért is, mert nélkülözhetetlen funkciót tölt be az európai-afrikai költöző madarak életében. Száznál is több fajhoz tartozó, több ezer átvonuló madár pihen meg, táplálkozik és vedlik itt, miközben megteszi az utat téli szállása és költőhelye között.

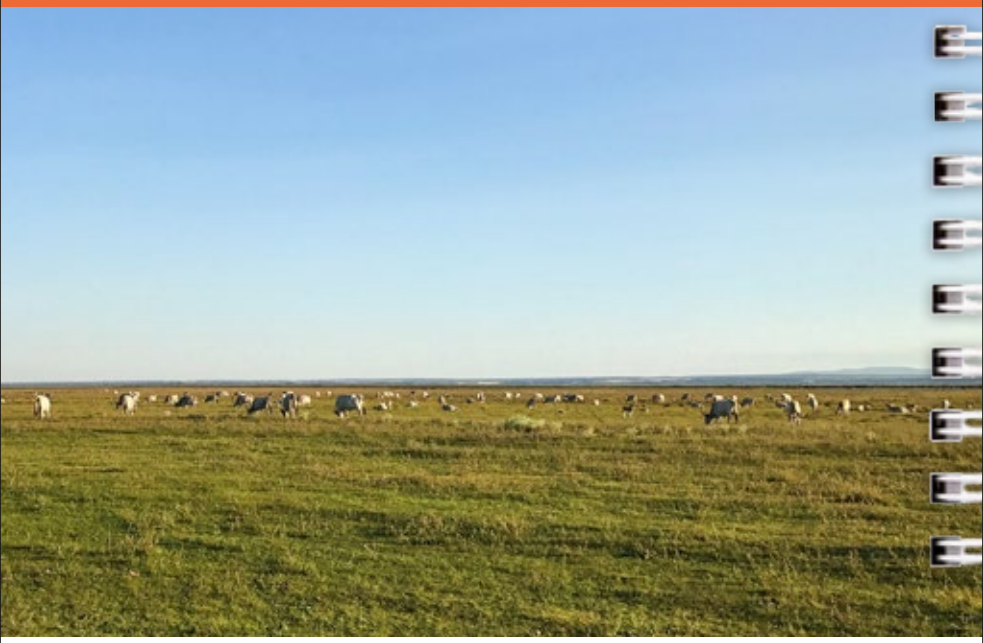

Mikrodomborzat – kilátás a tóra – sós víz

Ha elsétálsz a Lange Lacke nevű kistóhoz, az általunk javasolt helyszínen megállva, az enyhén lankás területen felfedezheted a domborzat apró különbségeit, amelyek nagyon fontos szerepet tölthetnek be az állatok és a növények életében. Ha szeretnéd élvezni a hangulatos fényekben fürdő, messzire elnyúló táj látványát, haladj tovább délnyugat felé, a Sandeckig. Ha pedig kísérletet folytatsz a Fertő-tó vizével, megtudhatod annak pH-értékét. Természetesen egész évben ellátogathatsz mindhárom helyszínre, de a legszebb látványban akkor lesz részed, ha március és október között jössz el ide.

Neusiedler See – Seewinkel Nemzeti Park
Információs központ

Hauswiese, A-7142 Illmitz, Tel. +43 2175/3442
info@nationalpark-neusiedlersee-seewinkel.at
www.nationalpark-neusiedlersee-seewinkel.at

Az információs központ nyitvatartási ideje:
áprilistól októberig, hétfőtől péntekig: 8:00 – 17:00,
szombaton, vasárnap és ünnepnapokon: 10:00 – 17:00,
novembertől márciusig: hétfőtől péntekig: 8:00 – 16:00

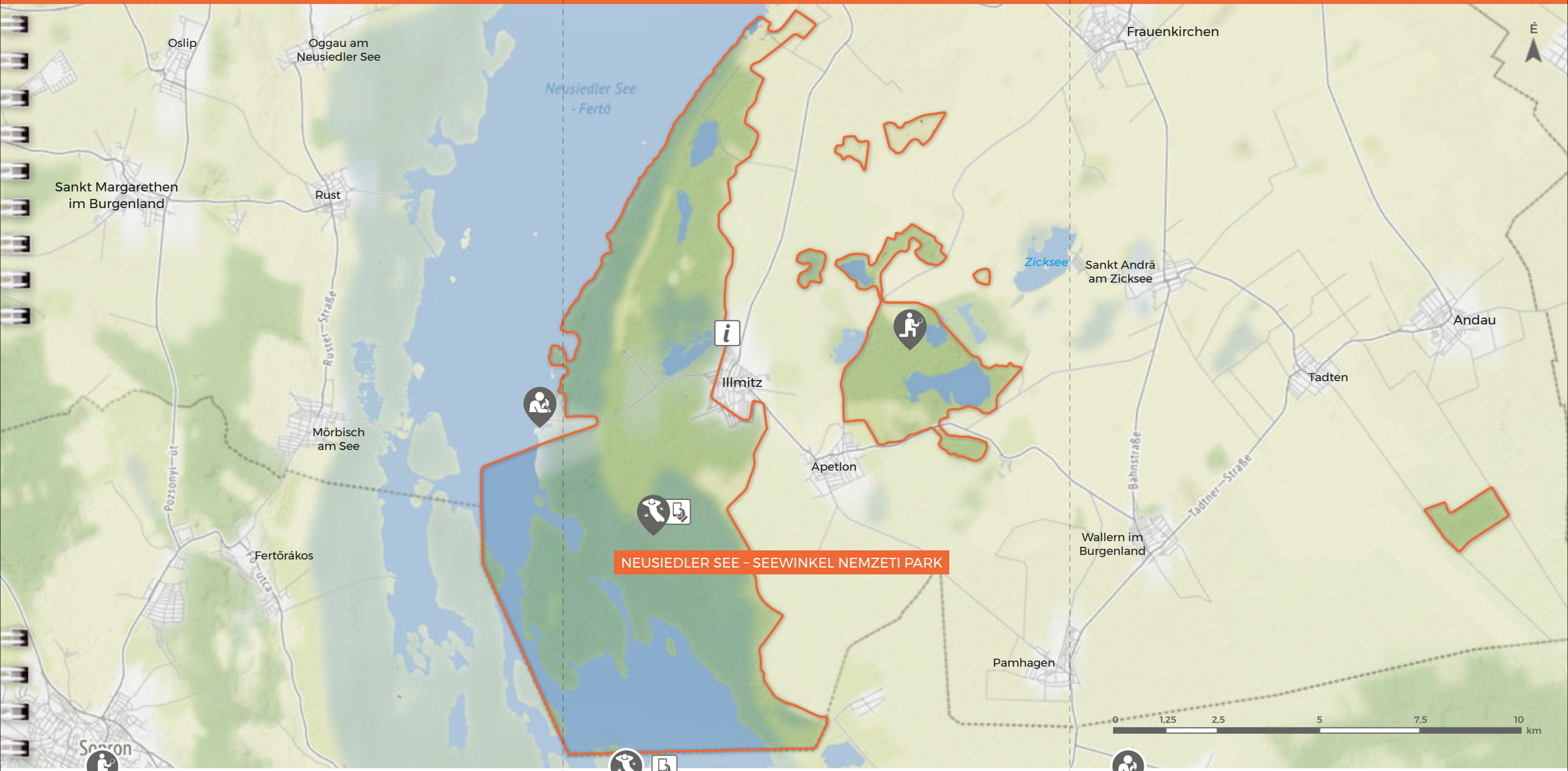

Mikrodomborzat a terelőn

Apetlon felől Frauenkirchen felé mintegy 2,5 km-t haladva egy kis tónál („Darscho”) lyukadunk ki, melynek északi partjánál balra egy mellékút ágazik le. A mellékút szélén lehet leparkolni. Gyalog, észak felé haladva tovább, majd jobbra, a földútra befordulva, és kb. 1 km-t megtéve egy útelágazáshoz érsz. Az elágazás előtt, a jobb oldalon találod első helyszínünket, a „látnivalót”.

Kilátás a természeti övezetre

Illmitz felől a fürdő irányába haladva, az előtt mintegy 1,5 km-re, egy kis erdő mellett található egy parkoló. A parkolóból vezető úton, gyalog vagy kerékpárral közelíthető meg a 2,5 km-re lévő, pihenőhelyként kijelölt helyszínünk, a „Sandeck”.

Só a tóban

Illmitz felől a fürdő irányába haladva, az előtt mintegy 1,5 km-re, egy kis erdő mellett található egy parkoló. Onnan gyalog vagy kerékpárral folytathatod utad a fürdő irányába. Azon a partszakaszon, ahol ritka a nád, mintát vehetsz a vízből – elérted a „kísérletezőhelyet”.

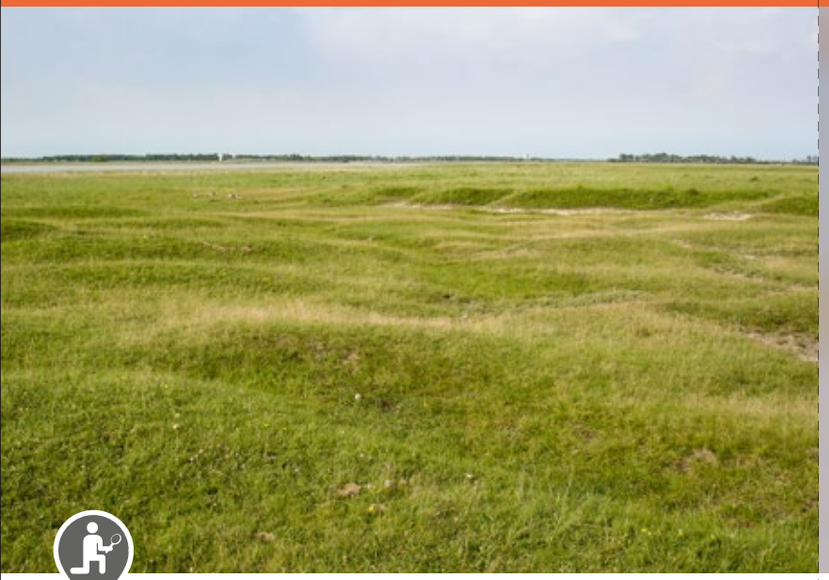

Mikrodomborzat a terelőn

A legeltetésre használt területeken, a Lange Lacke tavat körülölelő ún. terelőkön itt-ott alaposan megfigyelheted a tózugra oly jellemző talaj-mikrodomborzatot. A gyakran csupán néhány centiméteres, apró szintkülönbségekből adódóan hatalmas eltérések vannak a növényzetben. Kis területen belül különböző helyekről származó növények élnek itt. Míg a picit magasabban fekvő pontokon szárazrétek terülnek el olyan különleges fajokkal, mint az apró nőszirom vagy az orchideák közé sorolt pókbangó, a közvetlenül mellettük lévő medencékben nagyobb vízigényű növények telepedtek meg. Ha leguggolsz az út szélén, vagy indiánként a földre vetődsz, alaposabban is megvizsgálhatod a szintkülönbségeket, és teljesen új perspektívából ismerheted meg a tájat. Mindenképpen ügyelj arra, hogy az állat- és növényvilág védelme érdekében a nemzeti park területén tilos elhagyni a kijelölt utakat és leszedni a növényeket. A Lange Lacke körül egyébként meseszép sétálóutat alakítottak ki, amelyen bármelyik évszakban érdemes végigmenni.

A domborzat télen

Apró nőszirom

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

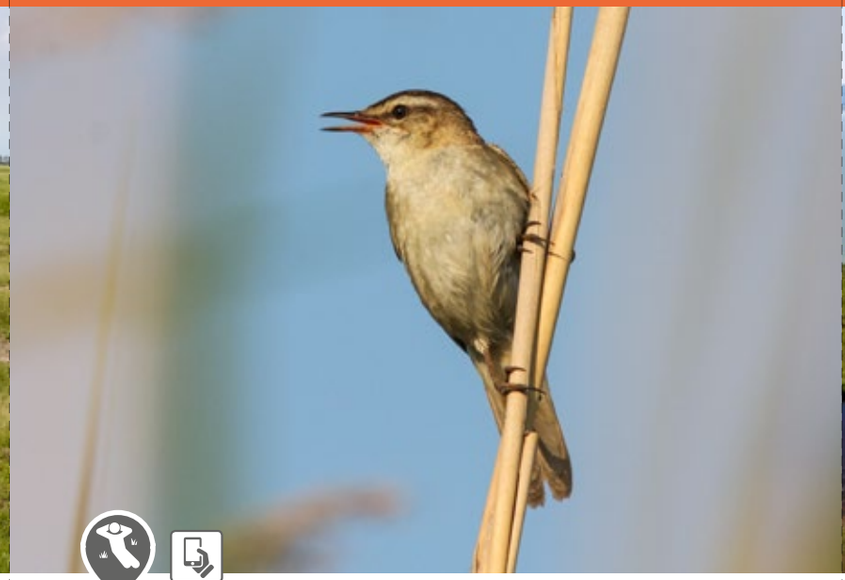

Kilátás a természeti övezetre

Miközben kiválasztott helyszínünk, a kilátótorony felé haladsz, mindenhol homokot érezhetsz a lábad alatt. Ez azért van, mert éppen a „tó menti gát” mentén gyalogolsz. Ez a tó keleti partjával párhuzamos homokfal üledékből áll, amit akkor gyűjtött még itt össze a szél és a hullámok, amikor a tó még nagyobb volt, tehát az egykori tófeneken haladsz végig. A „Sandeck” kilátóhoz érkezve a nemzeti park egyik különösen szép pontját érted el, ahonnan akadálytalan a kilátás a nemzeti park természeti övezetére. Kétségtelenül ez az egyik legjobb hely arra, hogy teljes nyugalomban megfigyelhesd távcsöveddel a tó környékén élő, táplálék után kutató madarakat. Ha szerencséd van, a nádas felett barna rétihéját vagy kócsagot is láthatsz. Aki pedig földhöz-ragadtabb, az inkább a rendkívül ritka, legelésző fehér szamarakat szemlélheti meg. A helyszín egyébként a naplemente lágy fényeiben nyújtja a legvarázslatosabb látványt. A hangulatos fényviszonyokban fürdő pannon kilátás valóban felejthetetlen élmény.

Fehér szamár

Természeti övezet

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

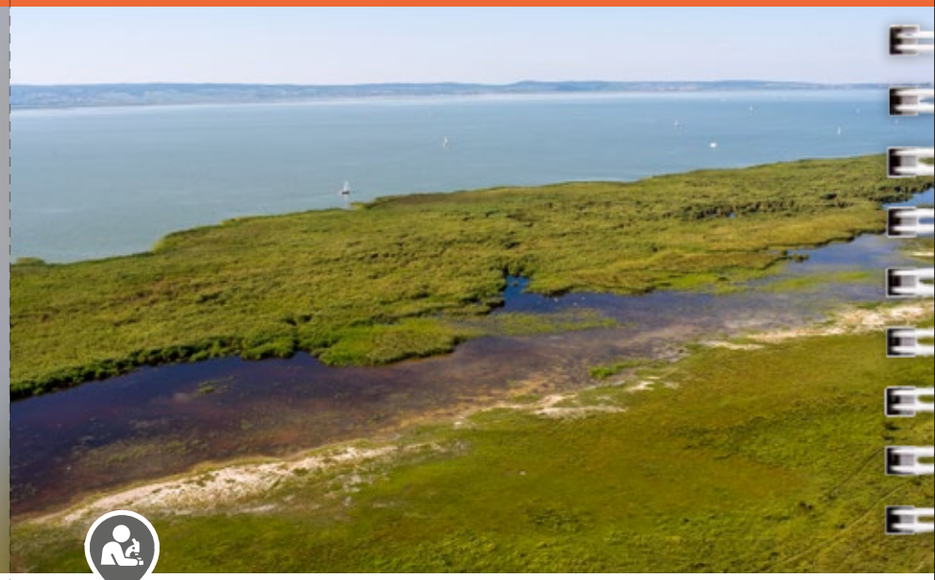

Só a tóban

Kellékek: gyógyszertárban kapható pH-tesztcsík vagy állatkereskedésben (akváriumokhoz) kapható csepegtetős teszter a pH-érték méréséhez (kb. 4– 10 pH-skálatartománnyal)

Nemcsak a Fertőzugban lévő szikes tavak sósak, hanem a Fertő-tó vize is. Ebben az esetben elsősorban a „szódáról” van szó. Ez növeli meg a víz pH-értékét, és kölcsönöz neki szappanszerű jelleget. A gyógyszertárban vagy az állatkereskedésben kapható, pH-mérésre szolgáló készletek vagy tesztcsíkok segítségével te magad is könnyen meggyőződhetsz erről. Ha szeretnél vízmintát venni a tóból, az Illmitzer Seestraße menti nádas ritkásabb pontjain megteheted. Csak tölts egy üvegbe vizet, és a készleted útmutatójának megfelelően mérd meg a pH-értéket. A csapvíz semleges pH-értéke 7. Az ennél magasabb értékű víz lúgos, az ennél alacsonyabb pedig savas. Ha a tengervízhez hozzáöntünk egy kevés ásványvizet, a savas ásványvíz jelentősen csökkenti a víz pH-értékét. Amikor nyári szárazságban csökken a tó vízszintje, partjának kiszáradt részén fehér sómaradványok jelennek meg. Ezek a szikes tavakhoz hasonlóan úgy keletkeznek, hogy szárazság esetén a só feljut a talajban. Mivel a tó azonban csak nagyon ritkán szárad ki, sótartalma sokkal alacsonyabb, mint a szikes kistavaké.

pH-tesztkészlet

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

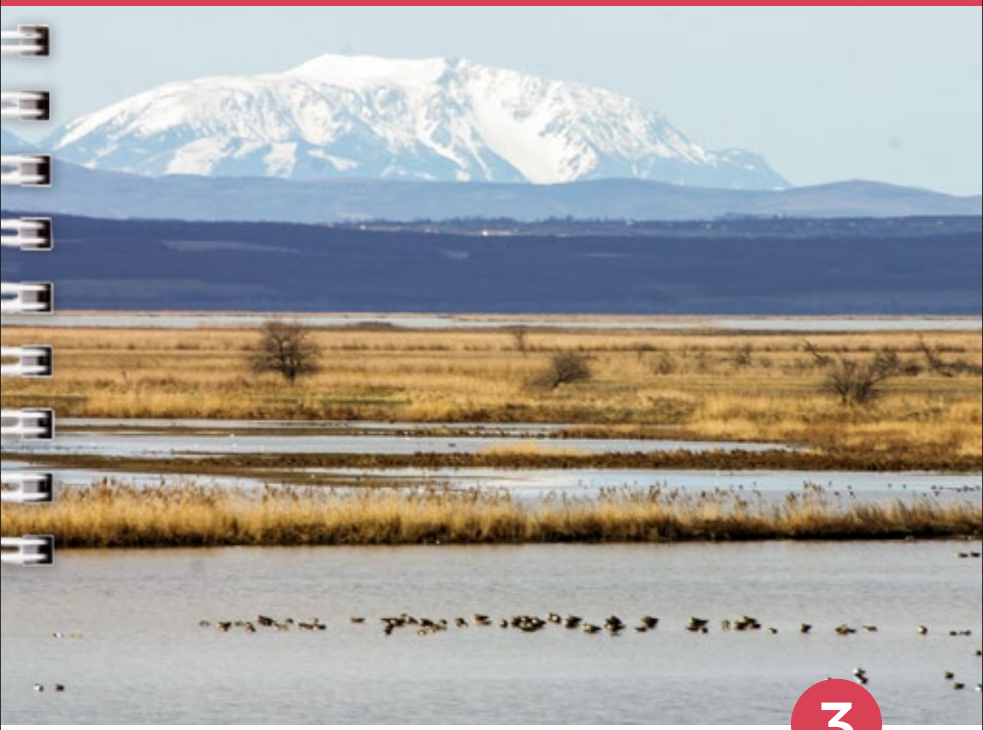

3

Fertő-Hanság Nemzeti Park

Közép-Európa legnagyobb nádasának otthont adó, víz által formált síkság

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Fertő-táji része a Közép-Európa legnagyobb nádasával körülvett Fertő-tó déli peremének ősi kultúrtáját és vízi élőhelyeit öleli körbe. A vízmozgás formálta táj fajokban gazdag élővilága minden évszakban lenyűgözi a látogatókat. A nádas a kontinentális éghajlaton élő, költöző madarak egyik legfontosabb pihenőhelye, míg a szikes, néhol kietlen part menti területeken számtalan madárfaj költi ki fiókáit. A tómedertől keletre fekvő medencében alakult ki a Hanság ingoványos területe, amelyet évszázadok alatt, lecsapolással szárítottak ki. A tó környékén ősi haszonállatfajok, pl. szürkemarhák, vízibivalyok és rackajuhok legelésznek, és tartják fenn a fajokban gazdag legelőket. Aki érdeklődik a kultúra iránt, annak mindenképpen érdemes részt vennie egy koncerten a Fertőrákosi Kőfejtőben.

Fehér virágtenger – nád, amerre a szem ellát – ősrégi növények maradványai

A Csáfordjánosfa melletti erdőben tavasszal több millió tavaszi tőzike terít hatalmas fehér virágszőnyeget a lábunk elé. A tóparton húzódó domb tetején található pihenőhelyről megcsodálhatod Közép-Európa legnagyobb kiterjedésű nádasát. Kísérletezőhelyünkön, a Hany Istók tanösvényen nagyító segítségével alaposan megvizsgálhatod, hogyan keletkezik a tőzeg. A Hanság felfedezéséhez megfelelő túratérképre van szükséged, amit beszerezhetsz a nemzeti park központjában.

Fertő-Hanság Nemzeti Park
„Kócsagvár” központ

Rév-Kócsagvár Pf.: 4, 9435 Sarród
Tel. +36 30 166 0950
info@fhnp.hu
www.ferto-hansag.hu

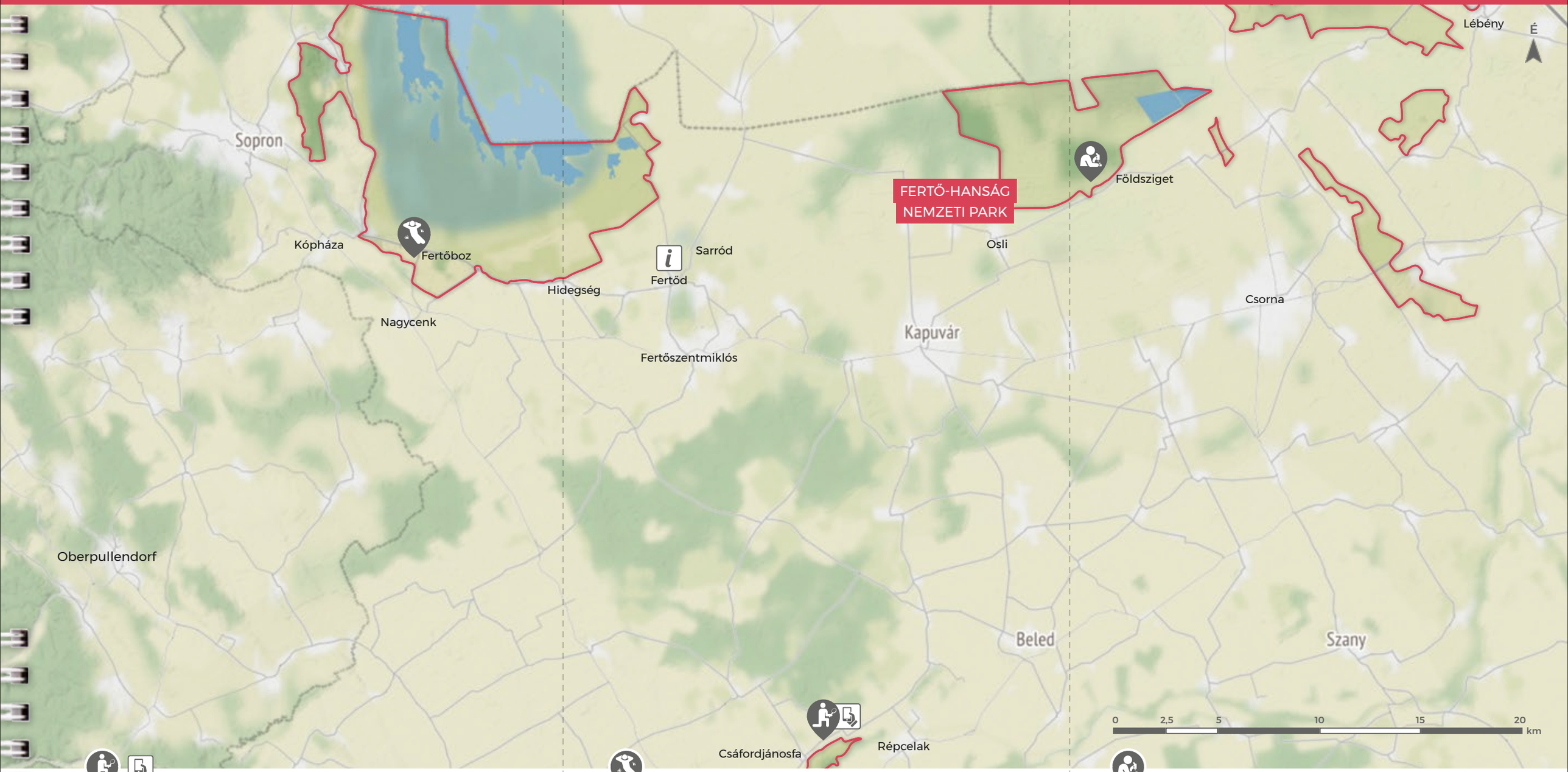

A tavasz hírnökei

A tavaszi tőzike tanösvény Csáfordjánosfától észak-keletre található. A települést a Béke úton elhagyva, Répceszemere felé haladva, a jobb oldalon egy tábla jelzi a tanösvény kiindulópontját. Tilos letérni a tanösvény kijelölt útvonalairól. A teljes ösvény mentén számtalan látnivaló várja a látogatókat.

Gloriette kilátó a Fertő felett

A Fertőboz főutcáján található emlékhelytől egy lépcsősor vezet fel a Gloriette kilátóhoz.

Ősi növénymaradványok a lápvidéken

A Hany Istók tanösvényen közelítheted meg kísérletezőhelyünket. A kiindulópontot, az Esterházy Madárvártát Kapuvár főútjáról, a 85-ös útról Osli irányába befordulva, Földsziget felé továbbhaladva érheted el. A tanösvényt és a madárvártát egy tábla jelzi. Az út kb. 4 km hosszú, és gyalog vagy kerékpárral tehető meg.

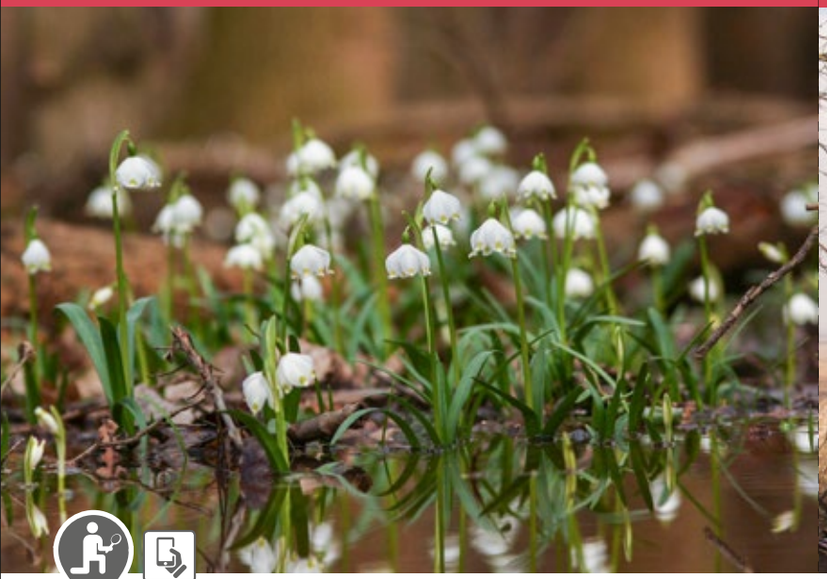

A tavasz hírnökei

Egész évben lenyűgöző élmény elsétálni erre a helyre, de elsősorban február végétől március közepéig – a tavaszi tőzike virágzása idején – érdemes ellátogatni ide, amikor is rendkívül különleges látványban lehet részed. Ilyenkor több millió tavaszi tőzike alkot óriási, hófehér virágszőnyeget a Répce-folyó menti kocsányos tölgyerdő 250–300 éves fái alatt. A növény harang alakú, fehér virágjáról és a virágcsúcsokon lévő sárgászöldes foltról egyszerűen felismerhető. Bár itt nagyon sok van belőle, Magyarországon a tavaszi tőzike védett, ezért tilos leszedni és kiásni. Elsősorban folyó menti erdőkben él, ahol kora tavasszal, amikor a fáknak még nincs levelük, és a lombkoronák még nem borítják árnyékba a talajt, elegendő fényhez és meleghez jut. Azért, hogy ilyen korán kifejlődhessen és kinyílhasson, „fagyálló szerként” működő anyagokat termel, hagymája pedig raktározószervként működik, amiből gyorsan kibújhat tavasszal.
A tavaszi tőzike ravasz módon mérgező, így védekezve az ellen, hogy az erdő lakói elfogyasszák, mivel különben télen elég csábító eledel lenne. Az ehhez hasonló stratégiák biztosítják a növények számára a fejlődésükhöz szükséges előnyt, és ezzel tudnak alkalmazkodni a lombhullató erdők gyepszintjének életkörülményeihez.

Virágszőnyeg

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

Gloriette kilátó a Fertő felett

A lankás dombok és a Fertő-tó déli oldalán húzódó hatalmas nádas között fekszik Fertőboz település, valamint háborítatlan pihenőhelyünk. Egy meredek lépcsőn juthatunk fel 60 méter magasra, az 1801-ből származó, híres Gloriette kilátóhoz, ahonnan lenyűgöző kilátás nyílik a Fertő-tóra, tiszta időben pedig akár 60 km-re, Pozsonyig is el lehet látni. A klasszicista stílusú kupolás építményt gróf Széchenyi Ferenc építtette fertőrákosi mészkőből, József nádor, a magyar honvédség főparancsnokának tiszteletére, aki a napóleoni háborúk idején többször ellátogatott erre a helyre, és akit lenyűgözött az itteni kilátás. Az építmény alatt elterülő Fertő-tó és a végtelennek tetsző nádas elsősorban télen elbűvölően melankolikus, csodás és kikapcsolódást nyújtó látvány. A nádas az évek során fokozatosan bekebelezte az egykor tágas, nyílt vízfelületeket. Figyelemre méltó a nádas terjeszkedési képessége. Egyetlen növényből négy év alatt akár 300 m²-nyi nád is kialakulhat. A pihenőhelyünk előtt elterülő, lenyűgöző növény itt alkotja az egész Fertő-tó legszélesebb nádsávját.

Kilátás a nádasra

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

Ősi növénymaradványok a lápvidéken

Kellékek: nagyító

A Hany Istók tanösvény – szürkemarhák és bivalyok legelőhelyéül szolgáló – mocsári réteken, öreg égererdőkön keresztül vezet a Király-tóig, ahol egykor tőzeget termeltek ki. Fogj egy darab tőzeget a depóknál, és morzsold szét. Ha alaposabban megszemléled, láthatod a növényi maradványok egymáson fekvő rétegeit, egy nagyító segítségével pedig még a növény részeit is azonosíthatod. A Hanság-medence a Fertő-tó medencéjének folytatása keleti irányban, amivel évszázadokkal korábban még közös vízrendszert alkotott. Itt, több folyó vízgyűjtő területén a vízállás mindig változékony volt. Az egykor folyamatosan víz alatt álló területeken fokozatosan tőzeg képződött, mivel az áradások és az azokkal járó oxigénhiány miatt az elhalt növények csak lassan tudtak lebomlani. A növényi maradványok az évek során egymásra rakódtak, és tőzeggé váltak, a Hanság tőzegrétege egykor több méter vastagságú volt. A 20. század második felében lecsapolták a területet, így befejeződött a tőzeg újratermelődése. Öntésmajorban, a „Hanság élővilága”című kiállításon megtudhatod, hogy mire használják a tőzeget.

Tőzegdepónia

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

4

Rosalia-Kogelberg Natúrpark

Lankás, bájos dombvidék a Bécsi-medence peremén

Burgenland legfiatalabb natúrparkja a Bécsi-medence keleti szélén található. Éghajlatát kedvezően befolyásolja a közeli Fertő-tó, ezért növény- és állatvilága sokszínű, és se szeri, se száma a természeti látnivalóknak. A natúrparkban található például a „Mattersburgi dombvidék", melynek madárvédelmi területen él számos egyéb madárfaj mellett Ausztria legnagyobb füleskuvik-állománya is. A natúrpark erdeiben meleget kedvelő fák, pl. tölgyfák, gyertyánfák és öreg szelídgesztenyefák élnek. A tájat a Soproni- és a Rozália-hegység, valamint a Vulka-folyó völgye tagolja. A vidéken kis területen belül képeskönyvekbe illő módon váltakoznak a cserjések és a szórványgyümölcsösök, eperföldek, nedves rétek, valamint a szőlőültetvények és a gesztenyeligetek. A régiót ezért „édes régióként" is reklámozzák: a bor mellett az eper, a gyümölcsösök termése és az ínycsiklandó gesztenye az e szépséges tájról származó ízletes termékek cégére.

Csodás illatok – történelmi lombkorona – víz a mélyből

Ha tavasszal, áprilisban vagy májusban látogatsz el a Marzer Kogel területére, elmerülhetsz a natúrpark meleget kedvelő növényvilágának mámorító illatkavalkádjában. Elidőzhetsz a baumgarteni (Sopronkertes) kolostor öreg hársfájának terjedelmes lombkoronája alatt; márciustól októberig különösen kellemes az árnyat adó levelek takarásában üldögélni. Igény esetén a lenyűgöző kápolna kapuit is megnyitják a látogatók előtt. Az év bármely szakaszában érdemes megkóstolni Bad Sauerbrunn (Savanyúkút) regionális forrásvizét.

Rosalia-Kogelberg Natúrpark

Schuhmühle Schattendorf
Am Tauscherbach 1, A-7022 Schattendorf
Tel. +43 664/446 41 16
naturpark@rosalia-kogelberg.at
www.rosalia-kogelberg.at

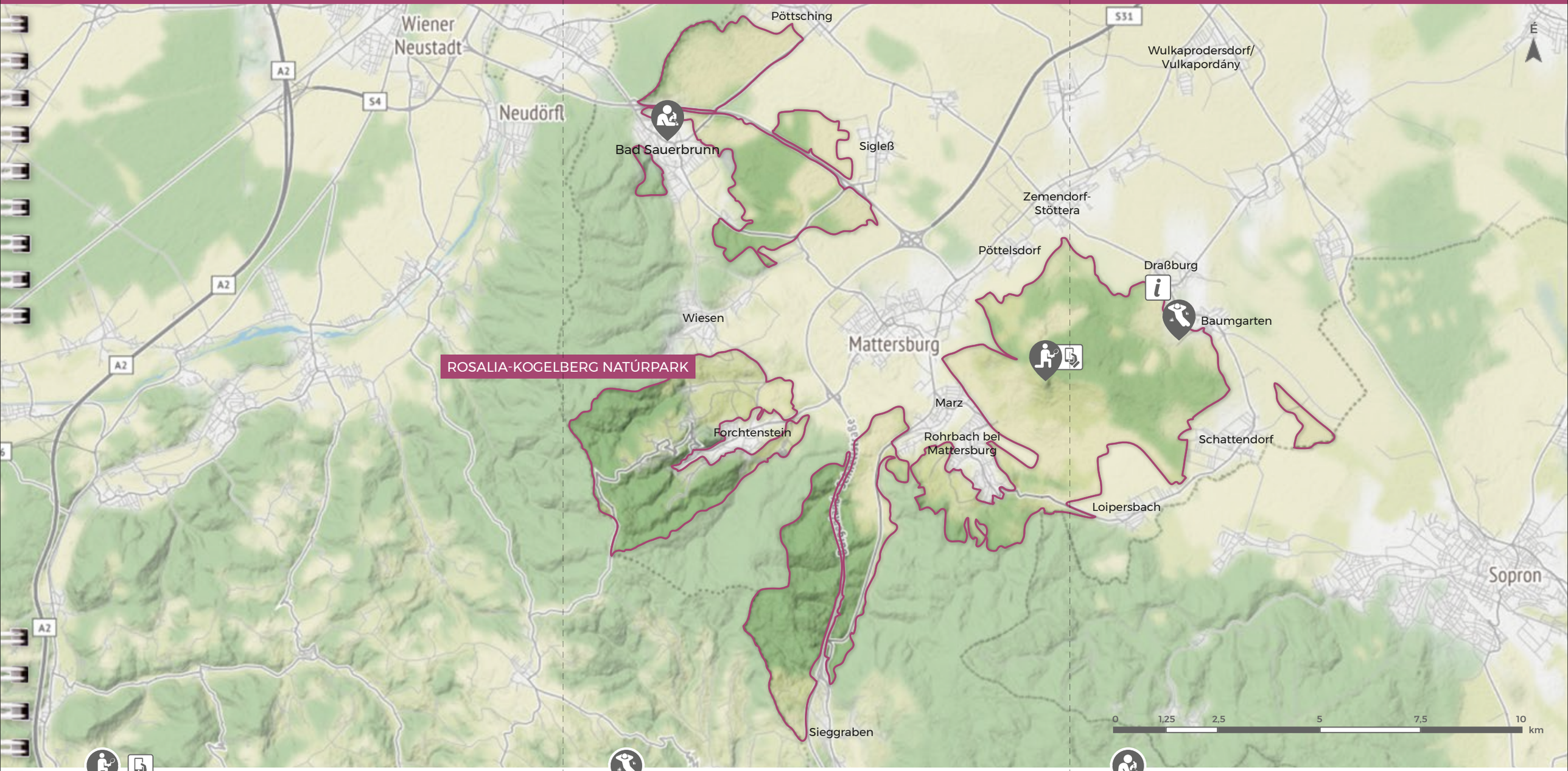

Erdő széli citromillat

Marz-Rohrbach vasútállomásától délkeletre, mintegy 200 méterre, a teniszpálya irányába, majd a tó mellett, északkeleti irányba felfelé továbbhaladva sétálj a kb. 2,5 km-re lévő Kogelig. Egészen fent, Hottersteinnál – a településhatár ki van táblázva – találod látnivalónkat.

A kislevelű hárs árnyékában

Baumgarten központjában (a Floriani-téren, a tűzoltóságnál és a községházánál), a Klostergassén befordulva, az erdő felé mintegy 800 métert haladva található az elhagyatott kolostor. Ha szeretnél ráhangolódni a helyre, érdemes gyalog megtenned az utat.

Savanyúvíz a mélyből

Kísérletezőhelyünk a Bad Sauerbrunn-i forrásnál található. Cím: Schulstraße 14, 7202 Bad Sauerbrunn. A főtértől indulva, a pályaudvartól lefelé található a vízvételi hely, a „forrás”, a Schulstraßén 350 métert lefelé haladva. A forrás épülete minden nap 9-től 21 óráig van nyitva.

Erdő széli citromillat

A tavasszal csodálatos látványt nyújtó Marzer Kogel feledhetetlen illattal ajándékozza meg a látogatókat. Áprilistól júniusig nyílik a kökörcsin, az orchidea és természetesen a szépséges, feltűnő virágú nagyezerjófű. Ez utóbbi felejthetetlen, vanília és citrom keverékére emlékeztető illatot áraszt. A nagyezerjófű védett, de nyugodtan megszagolhatod és lefényképezheted. Ha megérinted a növényt, irritálhatja a bőröd. A nagyezerjófűt nem ok nélkül nevezik „lángoló bokornak” is. Amikor beérik, a termésekben lévő mirigyek ugyanis illóolajat bocsátanak ki, amelyből gyúlékony izoprén gáz szabadul fel. Nagy hőségben előfordulhat, hogy ez a gáz magától meggyullad. Szürkületkor és szélcsendben, nagy hőségben akár kis kék lángokat is láthatsz a növényen. A Marzer Kogelen – amely Burgenland egyik legnagyobb és fajokban leggazdagabb száraz vidéke – az erdők és cserjések szélén, félárnyékos helyen él ez a meleget és hideget is kedvelő növény. Ha másik édes illatot is érzel az orrodban, az valószínűleg a virágos kőris feltűnést keltő virágából származik.
Az eredetileg mediterrán térségben őshonos fa fehér virágot bont.

Virágos kőrissel tarkított kilátás a Marzer Kogelről

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D
			■	■	■						

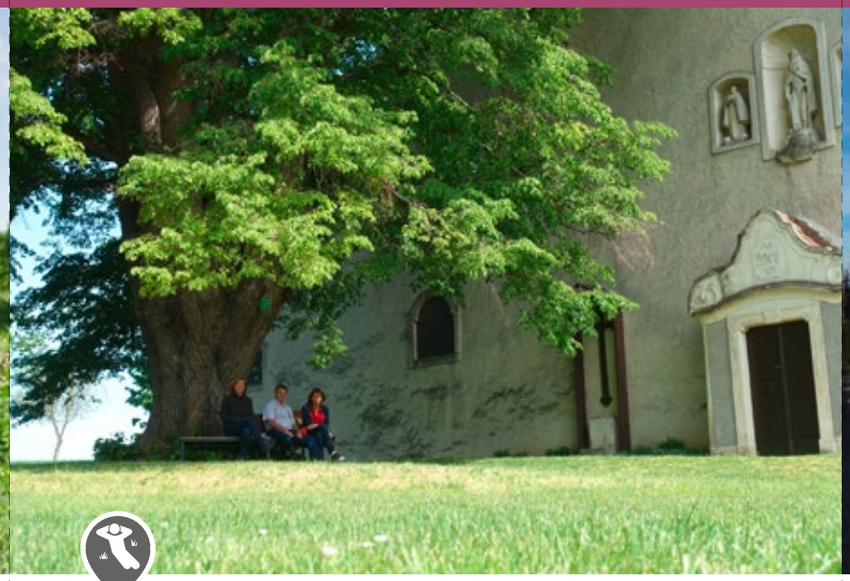

A kislevelű hárs árnyékában

Arsenius Braidenaicher szerzetes biztosan nagyon örülne, ha tudná, hogy a hársfa árnyékában, amit 1762-ben még ő ültetett a baumgarteni kolostor elé, még ma is lehet hűsölni. Nagyon hangulatos időtöltés a hársfa alatt üldögélni. Egy nagy múltú fa árnyékában időzhetsz ugyanis, amely minden tavasszal több ezer szív alakú levelet bont levélrügyeiből, és virágával ezernyi méhecskét és molyt lát el nektárral és pollenekkel. A hársfa alatti pad tökéletes kikapcsolódáshoz, piknikezéshez. Virágzáskor, májusban élvezheted a több ezer rovar kellemes duruzsolását is. A hársfa tradicionális házi és udvari fa, és gyakran ültették templomok mellé és falusi terekre. Ezt a több mint 250 éves kislevelű hársfát 1987-ben természeti értékké nyilvánították.
A gótikus baumgarteni kolostor 1475 óta áll fenn, de idejének nagy részét üresen töltötte, ezért is kapta az „elhagyatott kolostor” nevet.

Aki belülről is szeretné megtekinteni az épület ódon falait, néhány nappal korábban jelentkezzen be a plébánosnál: Herr Mag. Johann Karall, telefonszám: +43 2686/2267.

A kislevelű hárs virága

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D
		■	■	■	■	■	■	■	■		

Savanyúvíz a mélyből

Az érdeklődők egy pohárka finom bor vagy a mélyből érkező víz elfogyasztásával is jobban megismerhetik a natúrpark vidékét. Ha szeretnéd megkóstolni a vizet, keresd meg a forrást, és igyál a helyi ásványvízből, amit savanyúvíznek is neveznek. Ízleld meg, és hasonlítsd össze a boltokban kapható ásványvízzel. A helyi savanyúvíz esőként ért földet, majd több évtizedet töltött a talajban, és eközben – egyesek szerint – magába szívta a kőzet ízét. A talajba szivárgó víz legtöbbször már néhány méter után egy vízzáró réteghez érkezik, ahol a talajvíz tavat képez, amit előszeretettel használnak ivóvízként. Ha azonban az első vízzáró földréteg nem teljesen szigetel, a víz egy része lassan lejjebb szivárog, és lefelé haladva tápanyagokat, pl. magnéziumot, nátriumot vagy kalciumot vesz fel a talajból és a kőzetből. Ezt a mélyebb talajvízrétegekből származó, tiszta és ásványi anyagokban gazdag vizet nevezzük ásványvíznek. Bad Sauerbrunnban 125 méterre fúrtak le érte a talajba. Az ásványvíz pontos ásványianyag-tartalma a környező kőzet és a talaj tulajdonságaitól függ, és ez az oka annak, hogy a különböző régiókról származó ásványvizeknek más az íze. A magnéziumban különösen gazdag Bad Sauerbrunn-i vizet már több mint 150 éve isszák.

Itt folyik a savanyúvíz

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D
■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

5

Lánzséri-hegyek Natúrpark

Ősi vulkán és kelta fejedelmi székhely

A Lánzséri-hegyek Natúrpark ősi tájtörténeti jelentőségének köszönhetően rendkívül sok látnivalót rejt. A 11 millió évvel ezelőtt kialudt Pauliberg vulkán napjainkban is meghatározza a régiót, ahol már korán letelepedett az ember. Páratlan jelentőségűek a prehisztorikus lelőhelyek közül a látogatók előtt is nyitva álló kelta ásatások és az élethű formában helyreállított kelta falu, Schwarzenbach. A nyári napfordulón megrendezésre kerülő Kelta Ünnepi Játékok a natúrpark egykori lakóinak korát idézik fel. Az ősi határvidék, a Lánzséri-hegység gazdag középkori régészeti leletekben, romokban és a mozgalmas korszakokra emlékeztető egyéb emlékekben. Lánzsér várroma Közép-Európa egyik legnagyobb vármaradványa. Falai között télen-nyáron denevérek bújnak meg. A natúrpark alapvetően hatalmas, erdős terület, a völgyekben csodaszép rétekkel, szárazgyepekkel, szórványgyümölcsösökkel és szántóföldekkel.

Gyönyörködj a vulkánban – fedezd fel az óriási várromot – csiholj szikrát

Gyönyörködj alkonyatkor a kelta Schwarzenbach falumúzeum tornyából Ausztria legifjabb vulkánjában, a vöröses fénybe burkolózó Paulibergben. Mesés környezetben sétálhatsz a sűrű erdőn át Lánzsér várromához, ahol középkori falak között pihenhetsz meg. Kísérletezőhelyünk, az ún. „Hexenstein” Kaisersdorf közelében vár rád.

Lánzséri-hegyek Natúrpark

Kirchenplatz 6, A-7341 Markt St. Martin
Tel. +43 2618/521 18
info@landseer-berge.at
www.landseer-berge.at

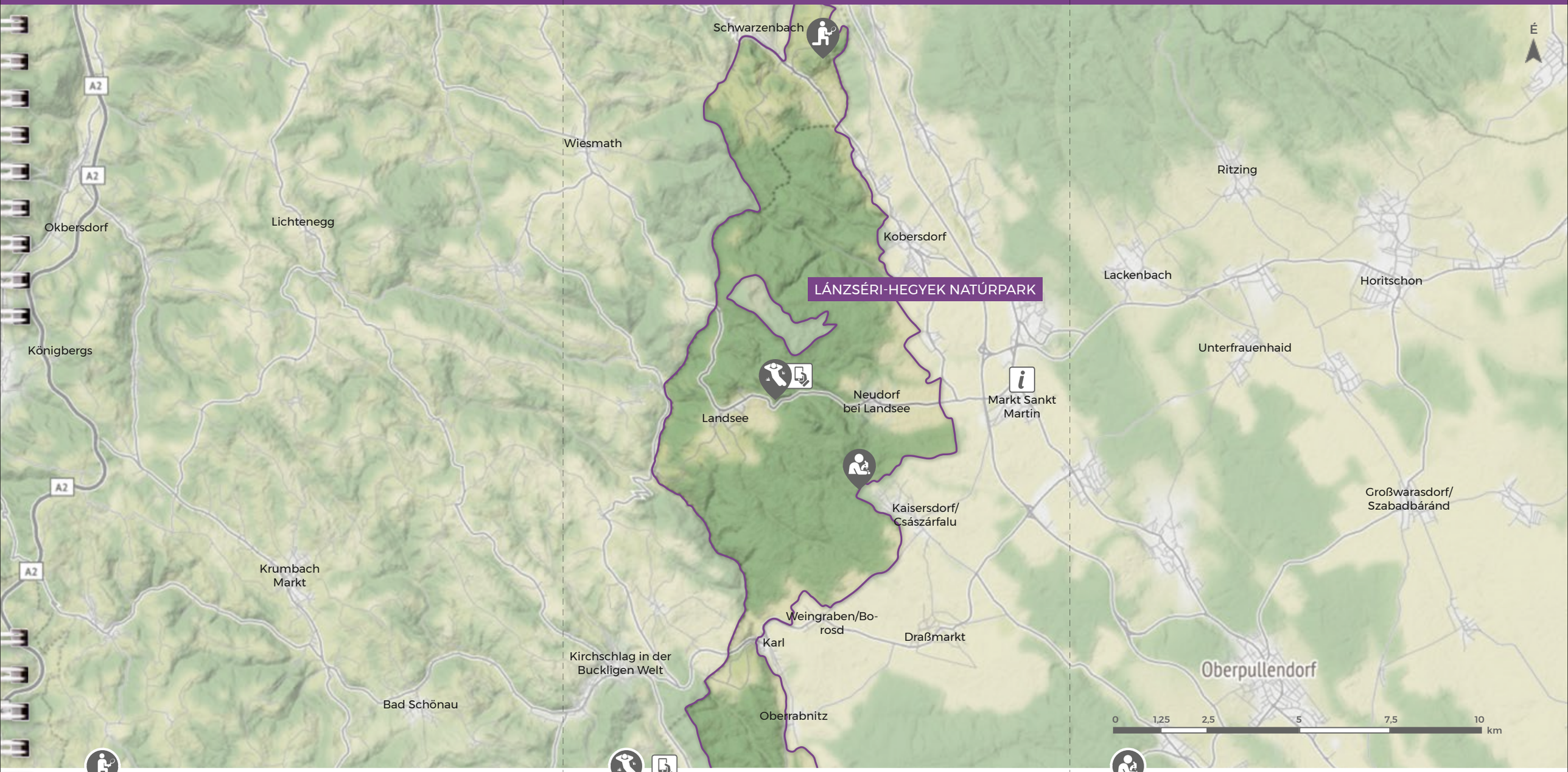

Betekintés a régmúlt időkbe

Schwarzenbachban kövesd a múzeumtoronyhoz vezető táblákat. A parkolótól a kelta skanzenen áthaladva, akadálymentes körúton (2 km) juthatsz el a toronyig. A hely a nap 24 órájában látogatható, a belépő fejenként 1 euró. Májustól szeptemberig minden hónap első vasárnapján idegenvezetővel járhatod végig a skanzent.

Az erdőbe olvadva

Lánzsér várroma Neudorf és Landsee között, a lánzséri országúttól nem messze található. A leghangulatosabb élményben akkor lesz részed, ha a neudorfi zarándoktemplomtól (parkolási lehetőség) gyalog teszed meg az utat a hegyre. A pihenőhelyként megjelölt lakótorony áprilistól októberig 9-től 18 óráig várja a látogatókat. Ha idegenvezetővel szeretnéd körbejárni a várat, előzetesen jelentkezz be Elisabeth Schütznél. Telefonszám: +43 664/798 13 16

Mágia a kövekkel

A kaisersdorfi (Császárfalu) uszoda parkolójától kövesd a fürdőtől jobbra az utat, ami az erdő szélétől egy erdészeti úton vezet tovább. Haladj kb. 1 km-t az erdészeti úton, az első jobbra tartó elágazásig. Itt fordulj be, majd kb. 300 méterre, az erdőben balra megpillantod a Hexenstein sziklaképződményeit.

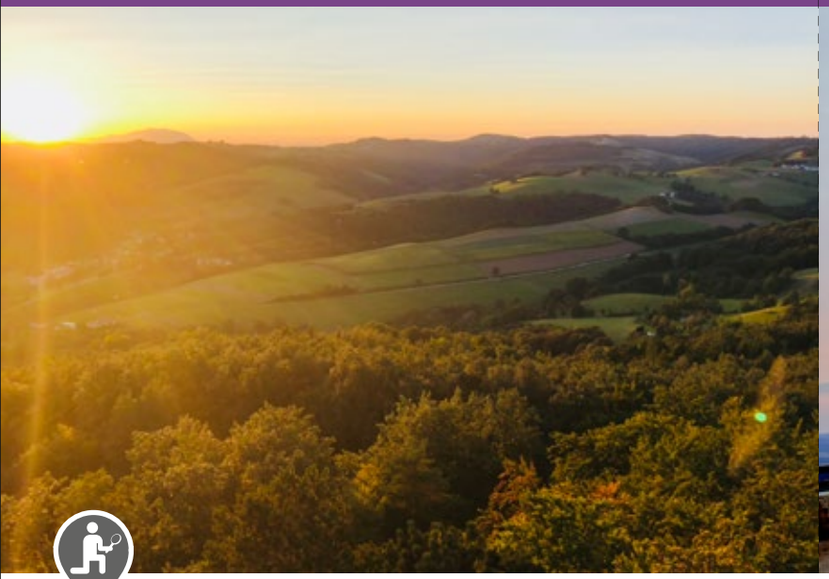

Betekintés a régmúlt időkbe

A kelta Schwarzenbach faluban található látnivalónk időutazásra repít. A múzeum tornyából látható az onnan délre fekvő legnagyobb magaslat, a híres Pauliberg vulkán. Bár már 11 millió év telt el az utolsó kitörése óta, mégis ez Ausztria legfiatalabb vulkánja. A földkéreg abban az időben elért a mai Pannon-medence területére, ezért a föld felső köpenyének forró, kemény kőzete fel tudott emelkedni. A körülbelül 1000 fokos, forró láva több helyen egyszerre tört elő a földből, és lassan csordogált végig a hegycsúcsokon és a hegyoldalakon. A kitörések során a hirtelen lehűlő lávából keletkezett sötétszürke kőzetet bazaltnak hívják. Lenyűgözőek a natúrpark községeiben több helyen megtalálható és a lánzséri kőmúzeumban is megtekinthető hatalmas, több tonnás kőgolyók, amelyek a vulkáni gázbuborékokban képződtek, és amelyeket a vulkán kitörésekor folyékony magma töltött meg. Lehűlésük és megdermedésük után is megőrizték sajátos gömb alakjukat. A Paulibergre nyíló esti kilátás rendkívül különleges. Amikor a nap lebukik a Schneeberg mögött, halványvörös színbe burkolja a vulkánt. Ebben a látványban valószínűleg már a kelták is gyönyörködhettek.

Bazaltkitermelés a Paulibergnél

Bazaltgolyók

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

Az erdőbe olvadva

A natúrpark legmagasabb pontján található pihenőhelyünk, a lánzséri várrom, Közép-Európa egyik legnagyobb várromjának lakótornya. Ormairól csodálatos körpanoráma nyílik a dombokra és a Pannon-alföld messzeségére. A hatalmas kiterjedésű lánzséri várat a 12. században építették, és abban az időben ez volt Közép-Európa legnagyobb erődítménye. A török háborúk idején fegyverraktárként és a lakosság védelmére használták, ezt követően a határ menti területek sok más várának sorsára jutott, és 1710 után lassan hanyatlásnak indult. A körülötte lévő, fajokban gazdag lombhullató erdő az idők folyamán szabályosan bekebelezte a várromot, amely napjainkban a kő, a fa és az illatos levélzöld sajátos elegyét alkotja. Ez erdőben vad orchideákat is találsz, és ha szerencséd van, megfigyelheted a natúrpark címerállatát, a foltos szalamandrát is. Ez az éjszaka aktív állat akár 20 évig is élhet. A fiatal egyedek a felnőtté válásig több évet folyóvízben töltenek Ha meglátsz egyet, nehogy megfogd, mert fültőmirigyeiből enyhén mérgező váladékot bocsát ki, ami égő érzést okozhat a bőrön. A foltos szalamandra nedves helyen rejtőzködve tölti a nappalokat. Régi mondák szerint arany és ezüst is rejtőzik és vár felfedezésre a rom körül.

Lánzsér várroma

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

Mágia a kövekkel

Kellékek: 2 tenyér nagyságú, a helyszínen megtalálható kő a Hexensteinról

A csendes kis település, Kaisersdorf közelében, az erdő közepén különleges sziklaképződmény található. A hely úgy néz ki, mintha valaki vaktában szétdobált volna néhány kőzetdarabot. A helyiek a bájos „Hexenstein" (boszorkánykő) névvel illetik. Az elnevezés eredetét máig homály fedi. A misztikus hatást keltő hely mindenesetre népszerű a kirándulók körében, akik szívesen piknikeznek és pihennek meg itt.

A kő valódi kvarcit, és – ahogyan a neve is elárulja – sok (legalább 80%) kvarcot tartalmaz. A kvarcit metamorf kőzet. Úgy jön létre, hogy egy kvarcban gazdag kő, pl. homokkő nyomás és hőmérséklet hatására felolvad, majd újrakristályosodik. Ha esetleg van nálad zsebkés, megbizonyosodhatsz róla, hogy milyen kemény a Hexenstein. Hiába is próbálod megkarcolni a késsel. Ha azonban megfogsz két követ, és egymáshoz dörzsölöd őket, sikeresen elvégezheted a kísérletet. Minden bizonnyal égett szagot fogsz érezni, és ha szerencséd van, szikra is keletkezik. A kvarcit ugyanis a tűzkőhöz hasonló tulajdonságokkal bír. Ne ijedj meg, a szikrák teljesen ártalmatlanok. Nem elég forróak ahhoz, hogy lángra kapjanak.

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

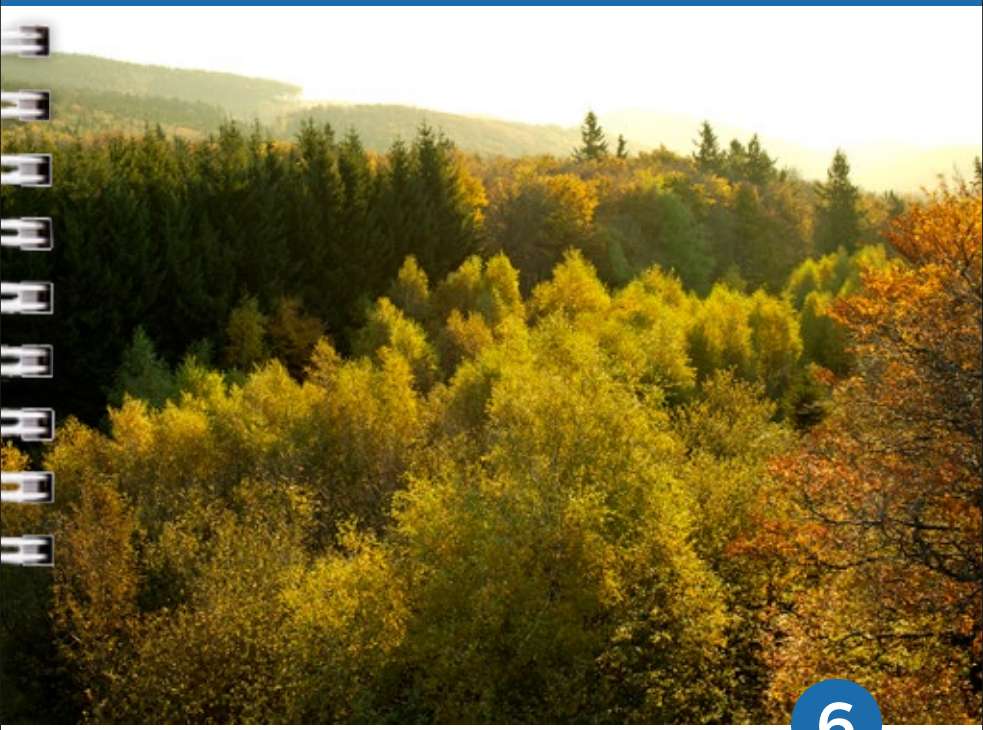

6

Írottkő-Geschriebenstein Natúrpark

Nyugat-Pannónia legmagasabb csúcsán

Az osztrák-magyar határon átnyúló első natúrpark, a 884 méter magas Írottkő – Burgenland és Nyugat-Magyarország legmagasabb pontja – körüli területet öleli fel. Kilátójából, amelyen áthalad az államhatár, az Alpok nyúlványaitól egészen Nyugat-Pannóniáig lenyűgöző körpanoráma tárul a kirándulók szeme elé. A szárazgyepekkel, szórványgyümölcsösökkel, szőlőskertekkel és gyümölcsültetvényekkel tarkított déli lejtők a hagyományos kultúrtáj fajokban hihetetlenül gazdag, színes növény- és állatvilágával várja az ide látogatókat, akik számtalan bortermelőnél kóstolhatnak bele a vidék ízeibe. A natúrpark igazi látványosságát azonban a tölgyeknek és gyertyánoknak otthont adó, hatalmas és összefüggő erdőségek jelentik, melyeket több mint 500 km-nyi kijelölt turistaútvonalon lehet bebarangolni. Az akadálymentes lombkorona-ösvényen új perspektívából fedezhetik fel az erdőt a kirándulók. Érdemes ellátogatni az Európa legnagyobb csonkafülűdenevér-állományának szállásaként szolgáló Léka várához is.

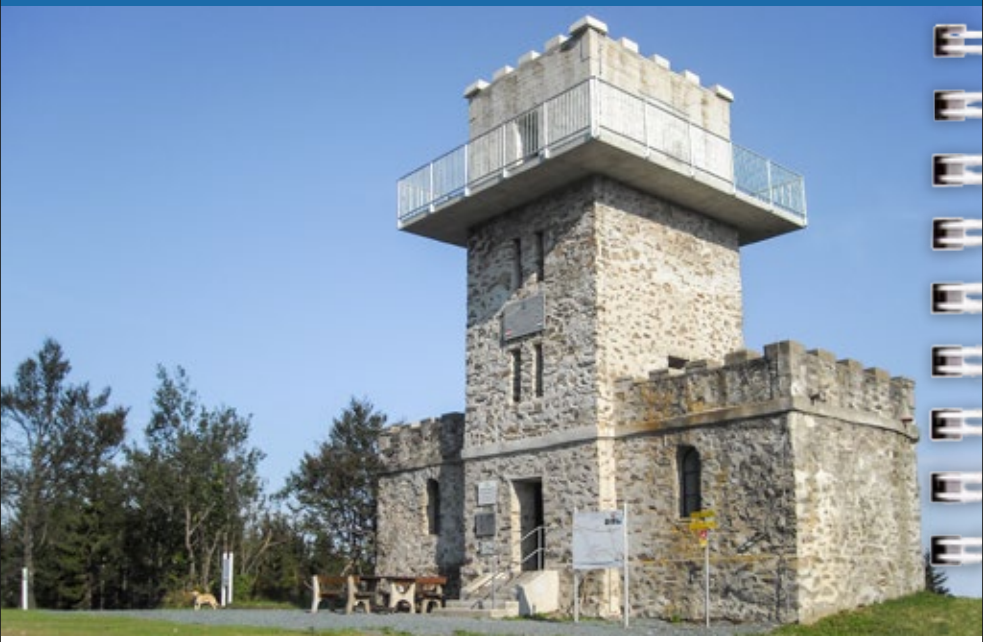

Gesztenyeszüret – erdei kastélyrom – elszenesítés

A Velem településtől északra kijelölt helyszínünkön szeptemberben és októberben ízletes szelídgesztenyét gyűjthetnek az ide látogatók. Ez a növény az erdőben terem, és hosszú ideig fontos tápláléka volt az itt élő embereknek. A Faludi-völgy felett, egy magaslaton áll az Öde-vár, ahol a vegyes erdőben megbújó, egykor heves harcok sújtotta, középkori romok között pihenhetsz meg. A kísérletezni vágyók belebújhatnak a szénégetők bőrébe Oberkohlstättenben, ahol egy fémdobozban, nyílt, izzó parázson elszenesíthetnek egy darabka fát.

Írottkő-Geschriebenstein Natúrpark

Bahnhofstraße 2a, A-7471 Rechnitz
Tel. +43 (0) 3363/791 43
naturpark@rechnitz.at
www.naturpark-geschriebenstein.at

Nyitvatartás: hétfőtől péntekig: 8:00 – 12:00

Tápláló erdei gyümölcsök

Velem központjából egy kék + jellel jelölt út vezet a Szent Vid kápolnához. A menetidő körülbelül fél óra. Az utat sok-sok szelídgesztenyefa szegélyezi, megéri gyűjteni a finomságból. Velemben érdemes végigmenni a tematikus gesztenyeúton is.

Heves harcok sújtotta erdei kastély

Rechnitz (Rohonc) településen kövesd a tófürdőhöz vezető jelzéseket. A fürdő előtt (a Hochstraße 18 után) parkolhatsz. Utadat gyalog, a tófürdő mentén folytasd az első elágazásig, onnan pedig kövesd a kék jelzést. A bármikor és ingyenesen látogatható romot egy erdészeti úton és egy jobbra elágazó kis zsákutcán keresztül közelítheted meg, kb. 45 perces sétával.

Csinálj igazi szenet

Oberkohlstättenből Glashütten irányába tartva, Oberkohlstätten végén található egy látvány-szénégető, egy szénégető kunyhó, tematikus kiállítás, valamint egy előkészített tűzrakó hellyel ellátott kísérletezőhely. A terület bármikor, a nap 24 órájában látogatható, és már messziről felismerhető az ott magasodó nyírfákról.

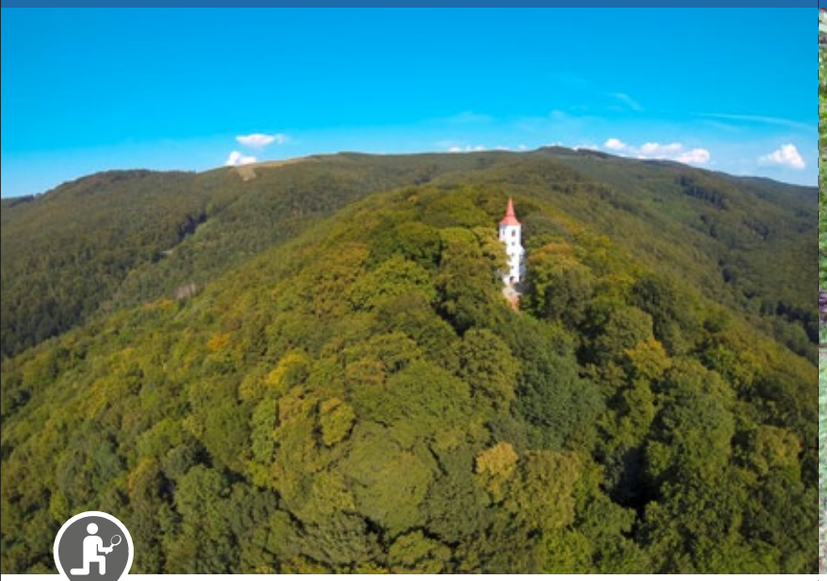

Tápláló erdei gyümölcsök

Velem község fölött magasodik az 582 méteres Szent Vid-hegy. A már a kőkorszakban is lakott területen áll a Szt. Vid-templom. Látnivalóként megjelölt helyszínünkön szeptemberben és októberben ízletes gesztenyét szedhetsz a földről, és haza is viheted magaddal. Máig nem tisztázott, hogy a szelídgesztenye őshonos-e ezen a vidéken. A keményítőben gazdag és finom gyümölcs mindenesetre több évszázadon keresztül az itt élők fontos táplálékforrása volt, és legkésőbb az ókori rómaiak óta nemesítették és termesztették. Az idő múlásával számtalan fajta és különböző méretű, illetve színárnyalatú helyi típus alakult ki. A pannon éghajlat miatt a meleget kedvelő szelídgesztenye az erdei ökoszisztémába is bekerült. Néhány fa óriásira nőtt, és akár 350 éves is lehet. A minden októberben megrendezésre kerülő hagyományos velemi gesztenyeünnepen te is megtudhatod, mennyire fontos ez a keményítőben gazdag gyümölcs ezen a vidéken, és több formában is megkóstolhatod azt.

A szelídgesztenye hosszúkás, fogazott levelei

A gesztenyét szúrós kupacs rejti

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D
								■	■		

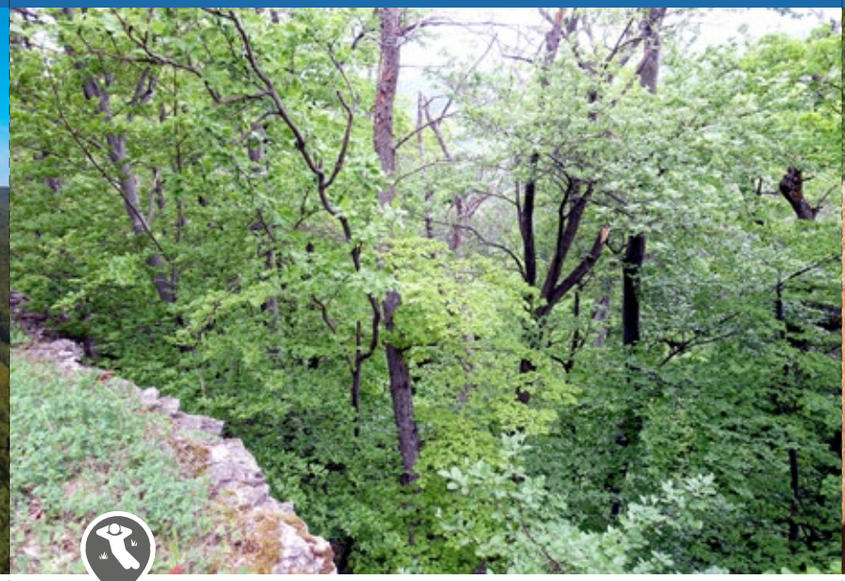

Heves harcok sújtotta erdei kastély

A csodás lombkorona-takarásban rejtőző Öde-kastély ódon falmaradványain élvezheted a zavartalan nyugalmat, és a középkorba képzelheted magad. Az írásos emlékek között először 1288-ban említett kastélyt többször megostromolták és elfoglalták. A 15. században veszítette el jelentőségét, a 19. században lerombolták, mivel a tolvajok előszeretettel használták menedékként. Ma már csak a falmaradványok és a régi várárok emlékeztet az egykori erdei kastélyra, a hely azonban még mindig nagyon különleges hangulatot áraszt. Nemcsak a középkorba repít viszsza, de akár több millió évet is visszautazhatsz vele az időben. Az Öde-kastélyhoz vezető úton itt-ott palába és gneiszba botolhatsz, ami arra utal, hogy a Kőszegi-hegység alapkőzete megegyezik a Großglocknerével. Ennek az az oka, hogy Rechnitznél (Rohonc) az egyébként erre a területre jellemző felső kelet-alpi kőzettakaránál mélyebb rétegbe tekinthetsz be a „Rohonci-ablakon" keresztül, ami geológiai szempontból hasonló a Hohe-Tauern közép-alpesi vidékéhez.

Az Öde-kastély

Bepillantás az Alpok belsejébe

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D
			■	■	■	■	■	■	■	■	

Csinálj igazi szenet

A kellékeket megtalálod a helyszínen: nem légmentesen záródó fémedény, tűzrakó hely és fa, ceruzányi vastagságú gallyak az elszenesítéshez, homok

Útmutató: a helyszínen megtalálod a szén előállításához szükséges összes kelléket. Először gyújts tábortüzet az előkészített tűzrakóhelyen. Ezután helyezd a kis gallyakat a fémdobozba, zárd le a dobozt, és tedd a tűzbe. A fémedényhez rögzített dróttal húzhatod ki később az edényt a tűzből. Néhány perc elteltével a doboz fehér füstöt ereget: megkezdődik az elszenesedés folyamata. Ez az úgynevezett pirolízis alapvetően egy oxigénben rendkívül szegény égés, melynek során távozik a nedvesség a fából, és az összes gáz halmazállapotú reakciótermék elég. A folyamat végén csak a fa szénváza marad meg, ami miatt a szén nagyon könnyű. A szén izzításakor magasabb hőmérséklet érhető el, mint a fa elégetése során, ezért a faszenet régebben a környék a vasöntödéiben és üveghutáiban használták. 15–20 perccel később, amikor már megszűnik a fehér füst, befejeződött az elszenesedés folyamata, és megkapod ugyanazt a végterméket, a faszenet, amit réges-régen a régió szénégetői is: a még forró dobozban található faszénpálcika formájában. Mielőtt elhagynád a helyet, homokkal oltsd el a tüzet.

Szénégető Oberkohlstättenben

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D
■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

7

Naturpark in der Weinidylle

Csodaszép mezőkkel tarkított, kicsi, jól strukturált és hangulatos borvidék

A natúrparkot változatos, mozaikszerű táj jellemzi: a dombvidék átmenetet képez a Pinka és a Strem alsó völgyén át a pannon síkság felé. Lejtőin és csúcsain hagyományos, sokszínű szőlőskerteket alakítottak ki, melyeket kis erdők tagolnak, csodaszép nedvesrétek és szántóföldek határolnak, és sokszínű növény- és állatvilággal rendelkező ártéri erdők vesznek körül. Ausztriában ezen a területen található a legtöbb kockásliliom, Moschendorf tavacskái pedig gazdag madárvilággal büszkélkedhetnek. Olyan ritka madárfajok is megfigyelhetők itt, mint a búbosbanka, a nagy őrgébics vagy a fehér gólya, illetve az árterületeken olyan különlegességek élnek, mint a buglyos szegfű és a kenyérbélcickafark. Romantikus kirándulóhelynek számít a heiligenbrunni pincefalu, ahol 106 műemlékvédelem alatt álló borospince található. Ezek többsége még hagyományos nádtetővel van fedve. A pincefalu a régió egyik legszebb célpontja, ahol a kirándulók a helyi borkülönlegességet, az uhudlert is megkóstolhatják.

Hagensdorfi gólyacsalád – a szőlőhegyen – a föld titkai

Látnivalónkhoz felfelé kell nézni: egy hagensdorfi gólyacsaládot ismerhetsz meg, melynek tagjai a natúrpark rétjein és szántóföldjein elejtett kisállatokkal táplálkoznak. A madarakat áprilistól augusztusig biztosan megtalálod itt. Pihenőhelyünket rövid séta után, egy kis darabokra szabdalt szőlőskertben találod meg, kilátással a rétekre, szántóföldekre és árterekre. Kísérletünk pedig egy földdel kapcsolatos különleges élményt nyújt számodra.

Naturpark in der Weinidylle

Weinmuseum 1, A-7540 Moschendorf
Tel. +43 (0) 3324/6318
info@naturpark.at
www.weinidylle.at

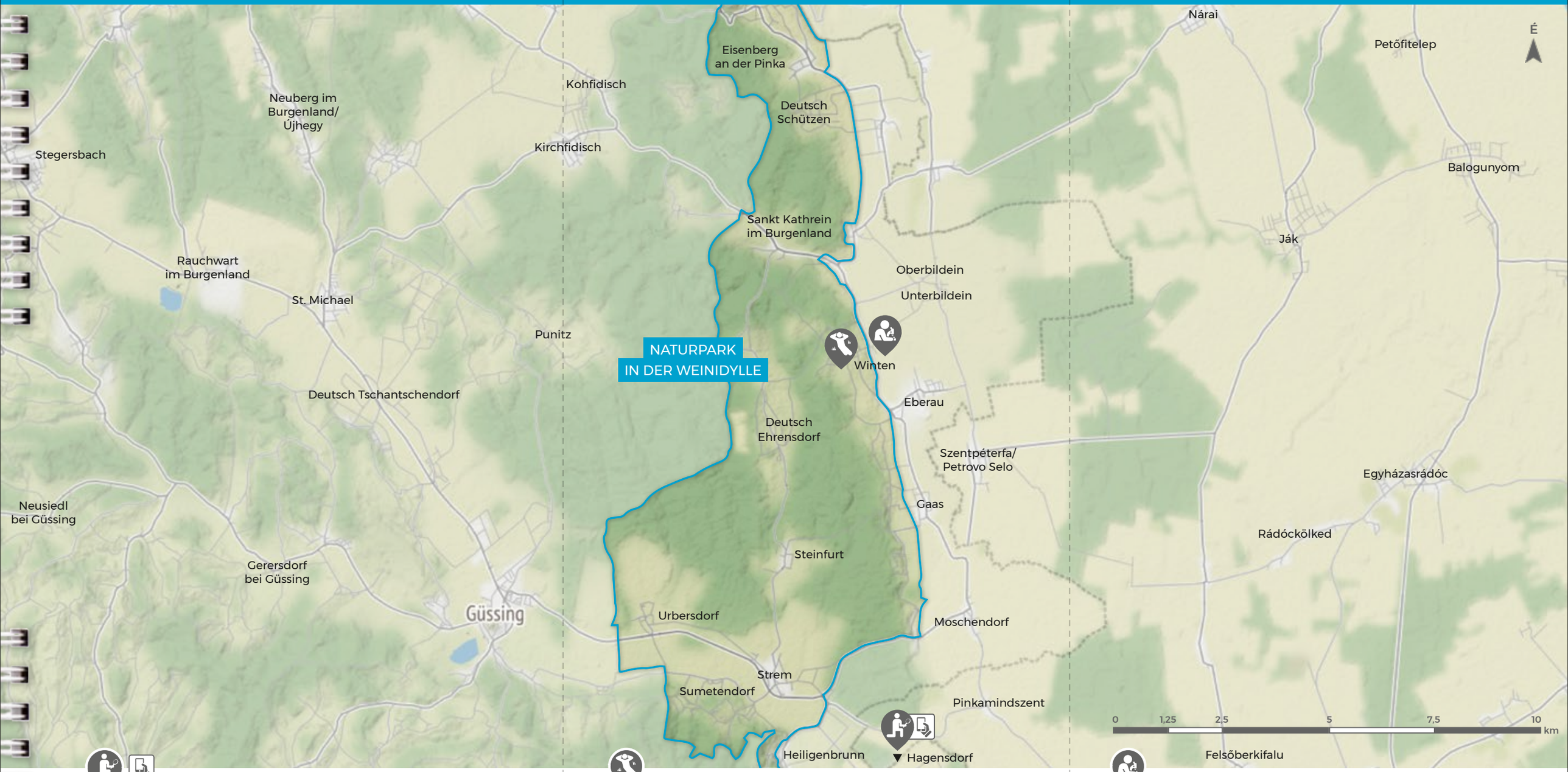

Gólyakelepelés

Látnivalónk Hagensdorf (Karácsfa) központjában található. Heiligenbrunn irányából érkezve a gólyafészeknek otthont adó pózna a Schwabenhof vendéglőtől mintegy 150 méterre, a jobb oldalon áll.

Történet a borról

A kulmi temetőtől (itt parkolhatsz) 2 km-es sétával juthatsz el pihenőhelyünkhöz. A régi benzinkút mellett fordulj balra, és menj fel az aszfaltozott úton. A következő kereszteződésnél jobbra fordulva közvetlenül a hegyi kápolnánál kötsz ki.

Bakteriális segítőtársak a szántóföldön

Ha a winteni (pinkatótfalui) hegyi kápolnától elsétálsz vagy elbringázol a falu központjába és a winteni templomhoz, a kísérletezőhelyet déli irányban kb. 100 méterre, a főút bal oldalán, egy az út mellett elterülő szántóföldön találod. Egy szervizút bejáratánál parkolási lehetőséget is találsz.

Gólyakelepelés

Ha Hagensdorfban felnézel az égre, szemet gyönyörködtető változatosságban lehet részed. Az időjárás függvényében március végétől ide térnek vissza a gólyák régi fészkükhöz. Az állatok új társ után néznek, ha nem érkezik meg időben a tavalyi párjuk. A párok többféleképpen kedveskednek egymásnak, pl. csőrükkel tisztogatják egymás fejét, a szerelmeskedést pedig rendszerint közös kelepeléssel zárják. A fészekben lévő fiókák csőre kissé sötétebb lehet a szülők csőrénél.

Nem magától értetődő egyébként, hogy itt fehér gólyák élnek, hiszen a költésre alkalmas hely közelében, a fészek körül elegendő kisállatnak kell élnie. Egy öttagú gólyacsalád napi tápláléka ugyanis legalább 3 kg-nyi zsákmány. Mindent elpusztítanak, amit meg tudnak fogni a csőrükkel, legyen az földigiliszta, egér, bogár, szöcske, csiga vagy béka. A natúrpark területén található biogazdaságoknak és az extenzív hasznosítású gyepeknek köszönhetően elegendő táplálék áll a gólyák rendelkezésére. Nyáron, a földek felszántása után akár 50 gólya is követi a kombájnokat, hogy elfoghassák az addig a sűrű szalmában rejtőző szöcskéket vagy pockokat. A talaj fellazításakor pedig a munkák során felszínre kerülő állatokból lakmároznak.

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D
		■	■	■	■	■	■	■			

Történet a borról

A winteni – amely Ausztria legkisebb borvidéke – hegyi kápolna melletti pihenőhelyen nemcsak hagyományos szőlőfajtákat, pl. olaszrizlinget vagy kékfrankost, de a direkt termő uhudlerfajtákat, delaware-t és izabellát is termesztenek. Az őshonos fajtákat sújtó, 1870 körül kezdődő filoxérajárvány okozta károk után a jobban ellenálló, Amerikából származó uhudlert honosították meg elsősorban délen, Heiligenbrunn és Moschendorf környékén, ahol még ma is készítenek belőle bort. Illata az erdei szamócára emlékeztet, ami az amerikai vadszőlőkre jellemző íz- és illatjegy. A régió bortermelő központjai a vas-hegyi (Eisenberg) és a Deutsch Schützen-i szőlőhegy, ahol kiváló kékfrankos borok kerülnek a pohárba, melyek az éghajlatnak, a talajnak és a Közép-Alpok ásványi anyagait tartalmazó kőzetnek köszönhetik jellegzetes ízüket. A szőlőskertek között még ma is állnak a különleges és nagyon régi présházak. Ezeket a tulajdonosaik korábban saját fogyasztásra szánt boruk elkészítéséhez és tárolásához használták. Napjainkra takaros apartmanokká alakították át őket. Nézd meg a kis présházakat, és kóstold meg a régió finom borait valamelyik borásznál.

Érett szőlő ősszel

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D
			■	■	■	■	■	■	■	■	

Bakteriális segítőtársak a szántóföldön

Kellékek: ásó (a biogázüzem kapujánál, balra találod)

Ez a helyszín a Weber család tulajdonában álló, természetes módon művelt szántóföldön található. Ass ki egy kis darabka földet az odakészített ásóval, hogy alaposan megvizsgálhasd a talaj szerkezetét. A földigiliszta-járatok, a talaj pórusszerkezete és a növésben lévő gyökerek a tanúi annak, hogy a talaj nem tömör. A gazdák gondosan ügyelnek arra, hogy megőrizzék a talaj élővilágát, ezáltal pedig termelékenységét. Egy maréknyi talajban több organizmus élhet, mint ahány ember összesen a földön, többek között baktériumok, gombák, algák, giliszták, rákfélék, pókok és rovarok. A szántóföldön vetésforgóban repcét, őszi árpát, kukoricát, tököt, szóját és őszi búzát termesztenek. Ezek a szőlő mellett a natúrpark kisebb szántóföldjein gyakran megtalálható jellegzetes növényfajták. Két vetés között füves herét is termesztenek, ami lekaszálva a szarvasmarhák táplálékául szolgál. Ha óvatosan kiásod a vörös here (más néven réti here, lóhere) gyökerét, és gyökérgumókat keresel rajta, megtudhatod, miért is olyan hasznos ez a növény. Ezekben a kis göbökben ugyanis rhizobium-baktériumok élnek, melyeknek fontos feladatuk van. Megkötik a levegőben lévő nitrogént, amihez egy növény külső segítség nélkül nem jutna hozzá, így a baktériumok hozzájárulnak a gazdaság trágyázásához.

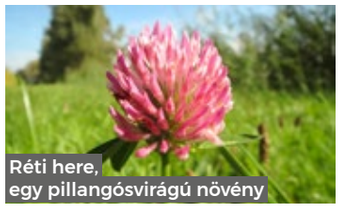
Réti here, egy pillangósvirágú növény

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D
				■	■	■	■	■	■		

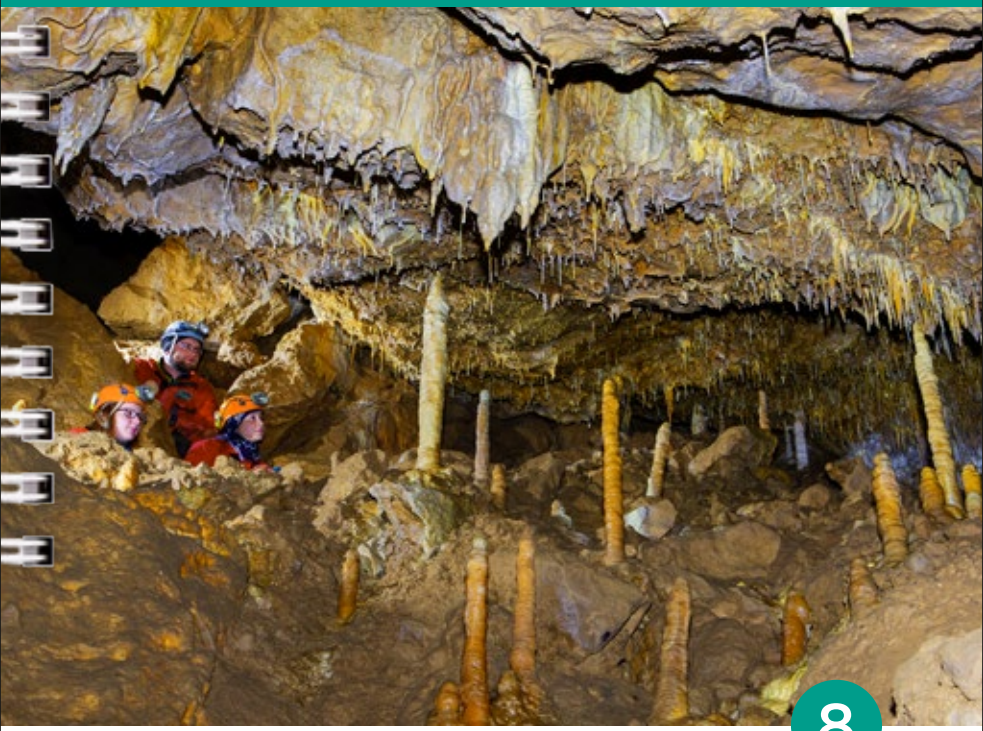

8

Balaton-felvidéki Nemzeti Park

Madárparadicsom és titokzatos, föld alatti világ a Balaton mellett

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park a Balatonnál, Nyugat-Pannónia régió keleti peremén terül el. A nemzeti park egy részét a Kis-Balaton – egy mocsaras, nádas és szabad vízfelület alkotta élőhely – foglalja el, amely messze és joggal híres változatos madárvilágáról és bivalyrezervátumáról. Nádasa a Balatont tápláló Zala folyó természetes víztisztító rendszere. Pihenőhelyként ajánljuk a Kányavári-szigetet, ahol akár egy egész napot is eltölthetsz, ha piknikfelszereléssel érkezel. A Balaton északi részén húzódó, nagyrészt dolomitból felépülő Keszthelyi-hegységben felfedezheted a több kilométer hosszú barlanglabirintus (Csodabogyós-barlang) bizonyos részeit, a Keszthely környéki dombokon pedig megismerkedhetsz a terület gazdag növény- és rovarvilágával. Kísérletezőhelyünk egy felhagyott dolomitbánya területe, ahol megtudhatod, miért van jellegzetes illata az itt található köveknek.

Fedezd fel a vadregényes Murát!

A magyar-horvát határon a Mura folyó egy szakasza több mint 50 km hosszan szinte érintetlen maradt. Ez a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság felügyelete alá tartozó Mura-menti Tájvédelmi Körzet, amely egyben a több országra kiterjedő Mura-Dráva-Duna UNESCO Bioszféra Rezervátumnak is részét képezi. A Mura ártere szinte áthatolhatatlan, csak kevés helyen közelíthető meg. Muraszemenye határában, a Hódvár Vízitúra Kikötő környékén felfedezheted látnivalónkat, az itt élő hódok jellegzetes rágásnyomait.

Balaton – felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Kossuth utca 16, H-8229 Csopak
Tel. +36 87 555 260
bfnp@bfnp.hu
www.bfnp.hu

Nyitvatartás: hé-csü: 7:30 – 16:00, pé: 7:30 – 13:30

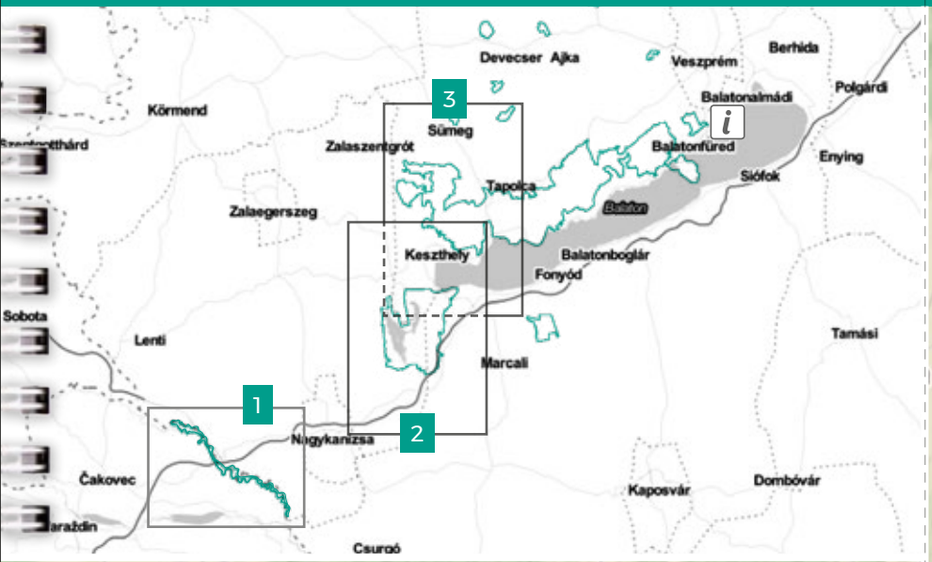

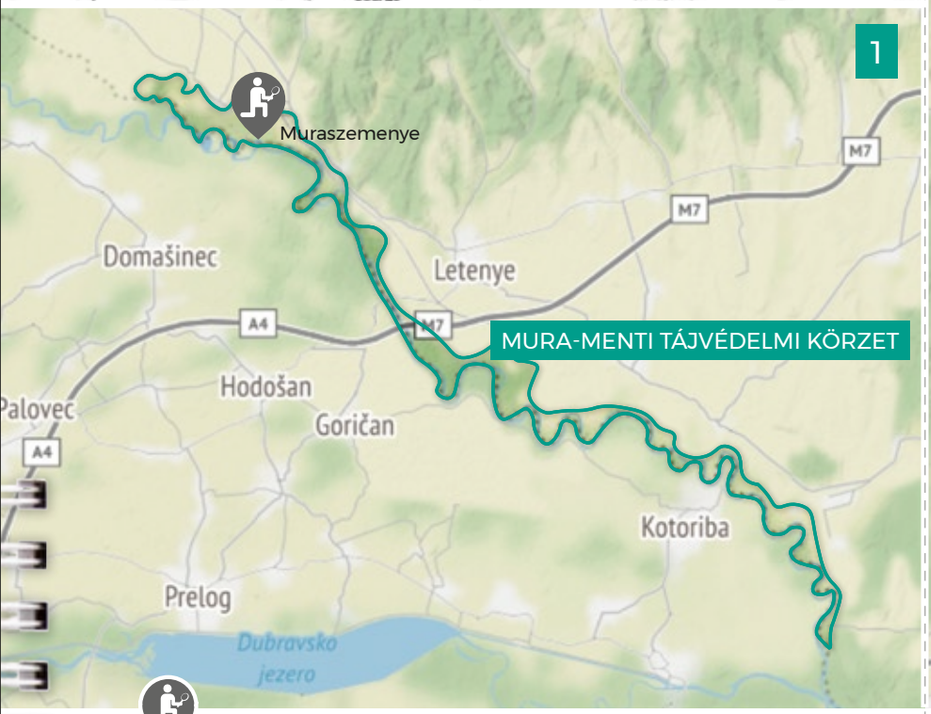

Európa legnagyobb rágcsálója nyomában

Látnivalónk az M70-es út muraszemenyei lehajtójától csupán 2 km-re található. Muraszemenye felé haladva fordulj be balra, Alsószemenye felé. Hajts keresztül a településen, és kb. 600 méterre, a kikötőnél parkolj le. A Hódvár Vízitúra Kikötőnél találod a látnivalót.

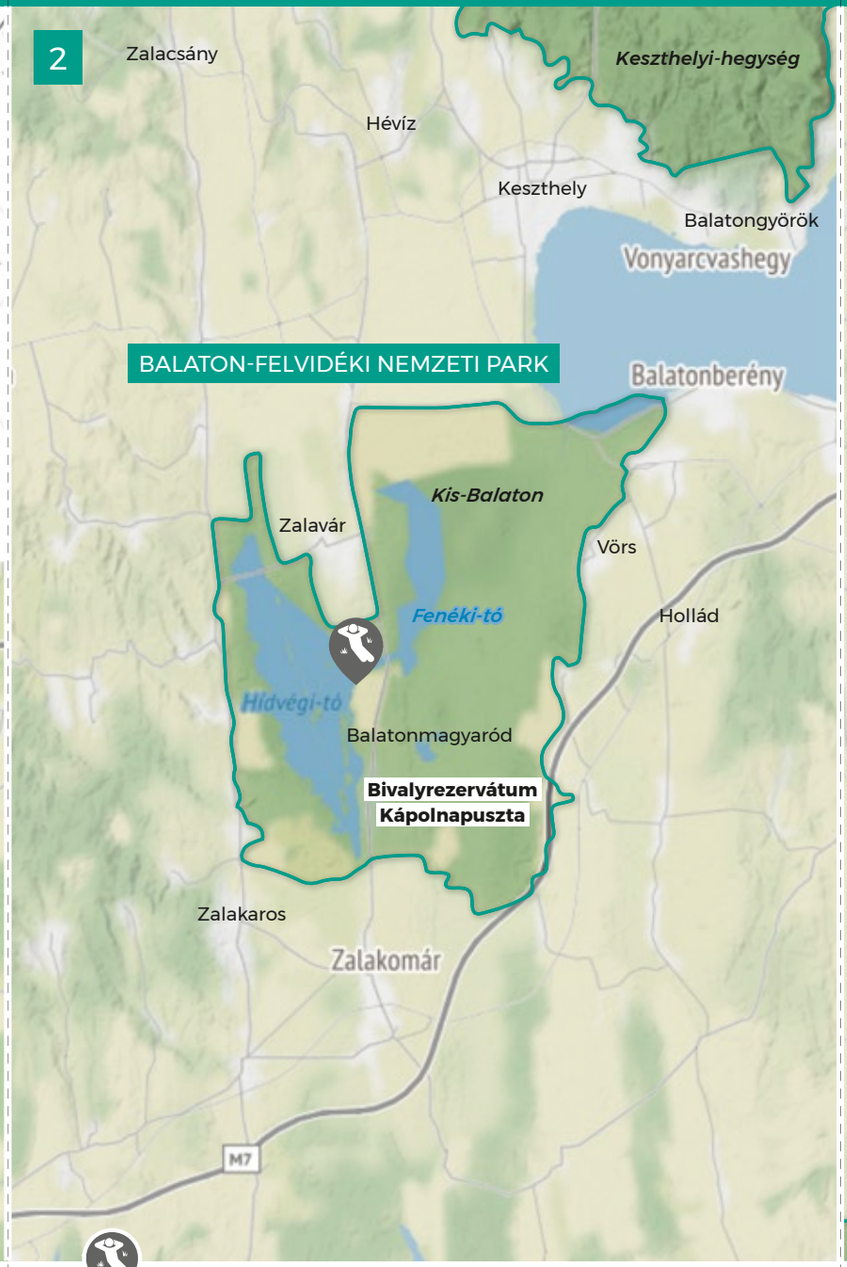

A sziget, ami elvarázsol

Északról, Zalavárról Balatonmagyaród felé haladva fordulj jobbra a (nyáron díjfizetés ellenében használható) parkolóba. Itt leteheted kerékpárodat vagy autódat. Az utat jegenyefasor szegélyezi, így könnyen felismerheted. Pihenőhelyünk, a Kányavári-sziget, egy fahídon keresztül közelíthető meg, amire lépcsőn lehet feljutni.

A kövek illata

A 71-es főút mellett, Balatongyörökön található a Szépkilátó, ahol le is parkolhatsz, és élvezheted a Balatonra és a vulkanikus hegyekre nyíló fantasztikus kilátást. A 71-es főút északi oldalán egy kijelölt erdei turistaútvonal vezet a mintegy 250 méterre található, felhagyott kőbányához.

Európa legnagyobb rágcsálója nyomában

A Mura árterén kevés olyan pont található, ahol egyszerűen és kényelmesen lejuthatsz a folyópartra. A természetközeli vidéket folyókanyarulatok, holtágak, duzzasztók, állóvizek, csalánosok, az ártéri erdő fái és bokrai, valamint az árvíz hordalékaként ide került fatörzsek sok helyen szinte áthatolhatatlanná teszik. Az alsószemenyei vízikikötőnél azonban megközelítheted a Murát, és megcsodálhatod a hódok lenyűgöző munkájának nyomait. Az akár egy méteres testhosszúságú hód Európa legnagyobb rágcsálója, és képes elrágni a valóban nagyméretű fákat is. Munkájában segítségére vannak egész életében növő metszőfogai, melyekkel általában télen és tavasszal hagy nyomot a fában, ami aztán egész évben látható. Régebben értékes szőrméje és gyógyszerként használt mirigyváladéka miatt vadásztak rá, és ezen a területen már ki is halt, napjainkban azonban újra nagyon gyakori. Télen főként fakéreggel, ágakkal és rügyekkel, nyáron pedig fűvel, gyógynövényekkel, náddal és vízinövényekkel táplálkozik.
Ha szeretnéd szemtől szemben látni az éjszaka aktív állatot, a legjobb, ha szürkületkor látogatsz el ide. A nemzeti park által szervezett túrákon a vízről is felfedezheted a Murát.

lapos farkáról ismerheted fel

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

A sziget, ami elvarázsol

A Kányavári-sziget a Kis-Balaton fokozottan védett területének egyetlen szabadon látogatható helye és különleges természeti csodákat rejt. A kis szigetet egy fahídon keresztül lehet megközelíteni, ami régóta egyben a Kis-Balaton egyik jelképe is. A hídról csodálatos kilátás nyílik a vízre, a víz felszínén és partján élő növényekre, illetve az itt költő és táplálékot kereső madarakra. Sokáig elidőzhetsz itt nyugalomban, a természet csodáit szemlélve, vagy horgászhatsz is a megfelelő engedély birtokában. A sziget két kilátójáról megcsodálhatod a Kis-Balaton és a környék vízimadarait. Egy tanösvény 15 táblával nyújt tájékoztatást a terület gazdag élővilágáról. Az ösvény egy óra alatt kényelmesen végigjárható. A sziget különösen varázslatos télen, amikor a tájat hó borítja. A téli csend és nyugalom teljesen más hangulatot kölcsönöz az egyébként oly nyüzsgő helynek.

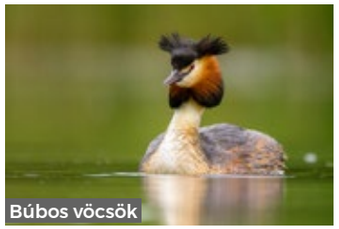
Búbos vöcsök

Kis kócsag

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

A kövek illata

Vegyél kezedbe két darab követ a felhagyott kőbányából, dörzsöld vagy üsd egymáshoz, majd szagold meg őket. Ha a kövek illata azon a felületen, ahol egymással érintkeztek, záptojásra (kén-hidrogénre, H_2S) emlékeztet, akkor Rezi Dolomitot tartasz a kezedben. A szag a kövek dörzsölésekor vagy egymáshoz ütközésekor fejlődő hő hatására keletkezik. A dolomit a tengeri üledék megszilárdulásakor jön létre, vagyis üledékes kőzet. A benne található anyagoktól függően legtöbbször fehér, elefántcsont vagy világosszürke színű. Ha a tengeri üledék elpusztult élőlények maradványait tartalmazta, amelyek oxigénszegény környezetben bomlottak le, az ebből keletkezett kőzet kén-hidrogént tartalmaz. A dolomit alapvetően kalcium-magnézium-karbonátból, $CaMg(CO_3)_2$, áll. A Keszthelyi-hegység túlnyomórészt dolomitból épül fel, de mészkő is található itt, ami szénsavas vízzel érintkezve lassan feloldódik. Ennek a folyamatnak köszönhetően a Keszthelyi-hegységben sok barlang, köztük cseppkőbarlang is található. Az esővíz szén-dioxidot vesz fel a levegőből és a talajból, ezáltal szénsav keletkezik. A szénsavas víz oldja a karbonátos kőzeteket. Ha egy eképpen telítődött vízcsepp lóg le egy barlang mennyezetéről, az előzőleg kioldódott karbonát a kőzet felületén ismét kiválik, amiből évezredek alatt cseppkő alakul ki.

Cseppkő kristály formájú mészkőlerakódásokkal

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

9

Raab – Őrség – Goričko Natúrpark

A hármashatáron kanyargó Rába vidéke

A három országon átívelő Raab – Őrség – Goričko Natúrpark az osztrák-magyar-szlovén hármashatárnál található. A területen lenyűgözően sokszínű növény- és állatvilág, tájtípusok, nyelvek, kulturális sajátosságok és hagyományos ételek formájában megmutatkozó kulturális és természeti örökség alkot sajátos elegyet. A színes szántóföldekkel, rétekkel, erdőkkel, gyümölcsösökkel és szőlőskertekkel, valamint a Rába és a Lapincs folyó létfontosságú kanyarulataival tarkított szelíd dombság számos növény és állat számára jelent valódi paradicsomot. Az ezen a területen élő legkülönlegesebb állatokat, pl. a színpompás jégmadarat, a kisasszony-szitakötőt, illetve a hód által hagyott nyomokat leginkább kenuban haladva csodálhatod meg. A Raab Nemzeti Park márciustól októberig „határtalan túrákra” invitálja a látogatókat. A nap kellemes lezárásáról a helyi vendéglátóipari egységek és bortermelők gondoskodnak, ahol a vendégek megkóstolhatják a régió specialitásait és egy-két pohárka uhudler bort is elfogyaszthatnak.

A kacsázó kövek titka – három ország találkozása – idegen lények a vízben

A kanyargó Rába folyó elhagyatott holtágainál érdemes megállni és megcsodálni a látványt. Ez a legalkalmasabb helyszín arra, hogy kacsázz a kavicsokkal. A régió történelmével is megismerkedhetsz, ha ellátogatsz a magyar-szlovén-osztrák hármashatáron lévő hangulatos erdei helyszínre. Mühlgraben-pataknál csodálatos kis űrlényszerű állatokat foghatsz, melyek segítségével akár a vízminőséget is meghatározhatod.

Raab – Őrség – Goričko Natúrpark

Kirchenstraße 4, A-8380 Jennersdorf
Tel. +43 3329/484 53
office@naturpark-raab.at
www.naturparkraab.at

Nyitvatartás: hé – csü: 8:00 – 16:00, pé: 8:00 – 15:00

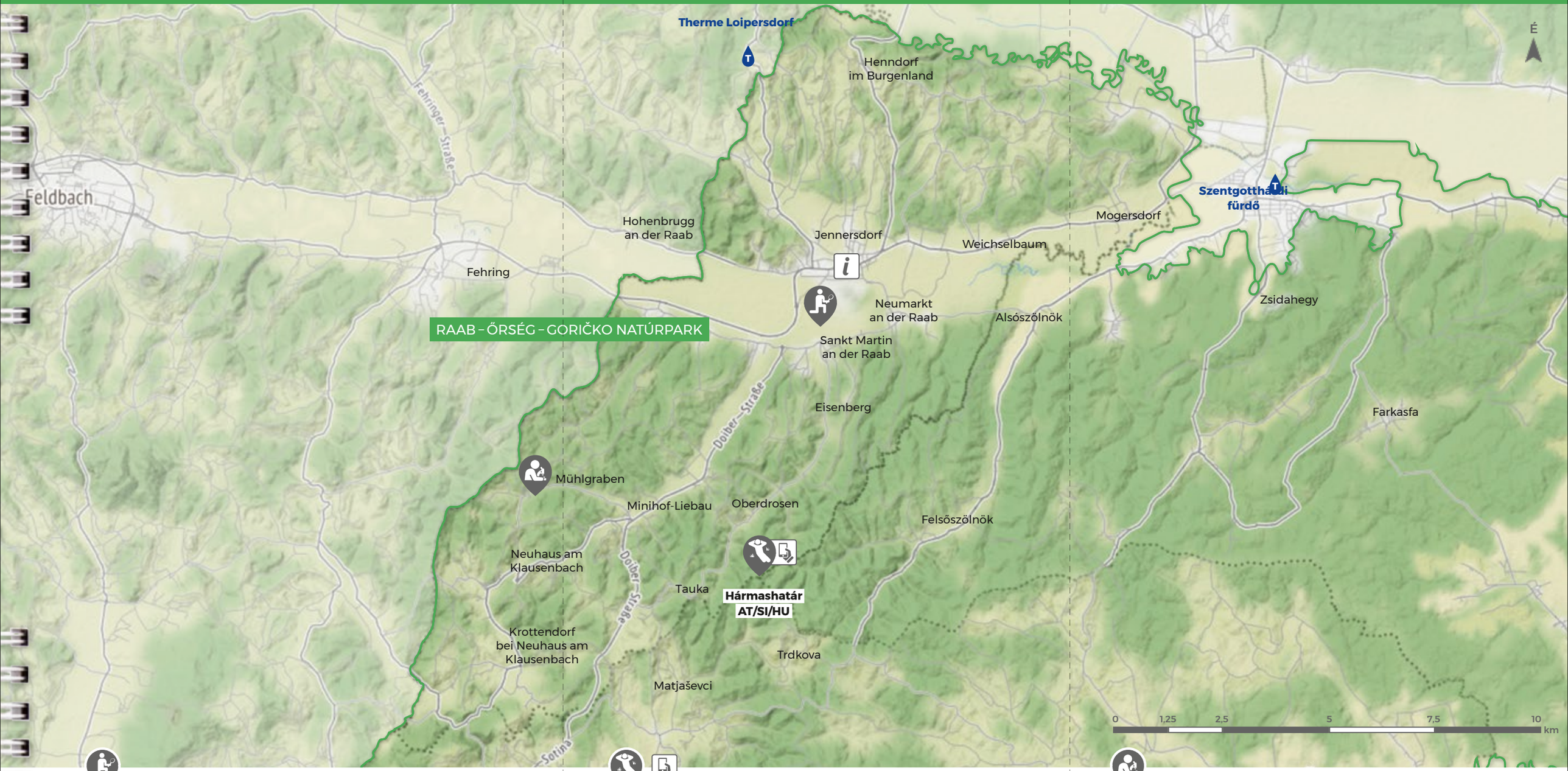

A kacsázó kövek titka

St. Martin an der Raabtól (Rábaszentmárton) 1 km-re találod, gyalog vagy kerékpárral megközelíthető. A központból indulj Neumarkt (Farkasdifalva) felé, és rögtön a focipálya után fordulj balra. Az elágazástól nem messze találsz parkolóhelyet. Haladj tovább kerékpárral vagy gyalog 500 métert egyenesen, tovább a Rába folyó irányába, majd ha elérted, menj 100 métert balra. A Rába holtágánál találod látnivalónkat, ahol már a rómaiak is játszottak a vízzel.

Egyik lábbal egy másik országban

A hármashatárnál, pihenőhelyünkön három különböző kijelölt útvonalon mehetsz végig csodaszép vegyes erdőkön. Indulhatsz a kölberecki Lang étteremtől, a szlovén-osztrák határ mentén haladva (30 perc), vagy Oberdrosen település határából (15 perc), esetleg választhatod a leghosszabb útvonalat az eisenbergi (csejkei) vámhivataltól indulva, a magyar-osztrák határ mentén haladva (90 perc).

A Mühlgraben-patak szörnyecskéi

Mühlgrabenben a sportpálya mellett parkolhatsz, és éppen innen indul a 2,5 km hosszú „Lebensweg” tanösvény is. Az ösvény utolsó állomásánál, a természetes tó északi partján, a vízminőséget jelző táblánál találod a kísérletezőhelyet.

A kacsázó kövek titka

A kacsázás a kövekkel egy ősrégi játék. A Rába csodaszép holtágánál biztosan a te figyelmedet is leköti majd. Olyan ügyesen kell rádobnod a kődarabot a víz felszínére, hogy az a lehető legtöbbet pattanjon a vízen, mielőtt elmerülne. Keress a Rába kavicsai között egy lapos, ovális követ, és fedezd fel ezt a fizikai jelenséget, amely már az ókori rómaiakat is ámulatba ejtette. Ha ugyanis a kő lapos szögben találja el a víz felszínét, kis orrhullámot generál, azaz tolja maga előtt a vizet. Ez a kő számára egy ugrósánchoz hasonló funkciót tölt be a következő ugráshoz. A világrekord jelenleg 88 ugrás, és csak rajtad áll, hogy megdöntöd-e. A Rába Stájerországban, 1150 méterrel a tengerszint fölött ered, azaz hosszú utat tesz meg, amíg a natúrparkba ér. Ez az oka annak, hogy szép, lekerekített köveket találhatsz a kacsázáshoz, mivel a kavicsok a folyón lefelé haladva hosszú, nehéz utat tesznek meg, és a többi kőhöz dörzsölődve lassan lemorzsolódnak. Az általunk kijelölt Rába-szakaszhoz hasonló, érintetlen területek csendes folyókanyarulatainál és holtágainál kacsázhatsz a kavicsokkal. A csörgedező víz és a part természetes növényzete pedig igazán hangulatos.

a lapos és ovális kavics a legjobb választás

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

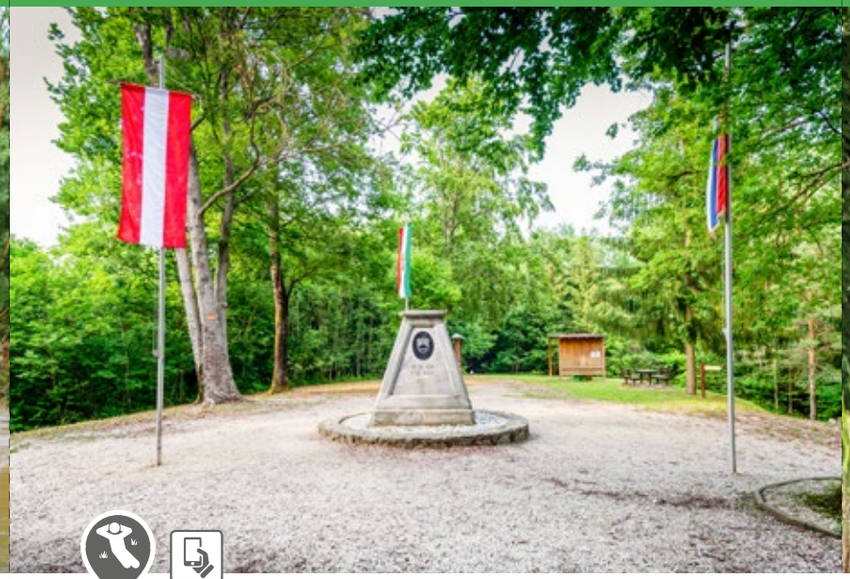

Egyik lábbal egy másik országban

A hármashatáron kijelölt pihenőhelyünkhöz határok mentén juthatsz el. A kellemes séta során bükkfáknak, gyertyánfáknak, tölgyfáknak, lucfenyőknek, vörösfenyőknek és öreg szelídgesztenyefáknak otthont adó vegyes erdőn haladsz át, ahol alaposan kiszellőztetheted a fejed. Minél beljebb mész az erdőbe, annál inkább eggyé válhatsz vele, és elmerülhetsz az ott honoló nyugalomban, élvezheted a friss levegőt és a csodás illatokat. A sűrű levelek között áthatol a napfény, madarak énekelnek, susognak a lombok, gyanta illata száll a levegőben, és levelek kergetőznek a szélben. Az erdő mélyén találod a híres hármashatár történelmi emlékművet. 100 évvel ezelőtt nem uralkodott ilyen nyugalom itt. Az 1919-ben kötött st. germaini békeszerződés értelmében a Mura és a Rába folyó vízválasztó vonalánál jelölték ki, és később határkővel jelölték ezt a hármas határt. A hármashatártól délre a víz a Murába, onnan északra a Rábába folyik. A magyarok, a szlovénok és az osztrákok évente egyszer csillagtúrán vesznek részt a hármashatárnál. Ezen a ponton egyik lábunkkal egy szomszédos országban állhatunk, és szerencsére ma már szabadon eldönthetjük, hogy Magyarország, Szlovénia vagy Ausztria felé indulunk tovább.

Az út mentén található a híres „csempésztölgy”

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

A Mühlgraben-patak szörnyecskéi

Kellékek: apró háló, bogárnéző nagyítópohár, kisméretű, puha ecset (a natúrpark irodájában beszerezhető)

A kísérletezőhely a „Lebensweg” tanösvény utolsó állomása. Ez a víz – azaz minden élet alapjának – tematikus útja, és megismertet a Mühlgraben-patakban élő állatokkal. Kissé kavard fel a hálóval vagy egy fémszűrővel a víz alját, vagy fordíts meg néhány követ, és figyeld meg, hogy milyen fantasztikus lényeket sodor az áramlat a szűrőbe. Próbálj meg minél többféle különböző állatot találni. Tölts egy kevés vizet a bogárnézőbe, és az ecsettel tereld át oda az állatokat. Még ha úgy is látszana, mintha csak néhány apró fadarabot vagy kavicsot gyűjtöttél volna össze, figyeld meg, hogy nem bukkan-e elő egy fejecske valahonnan. A tegzesek egy a pillangók selyemhernyógubójához hasonló váladék segítségével építenek aprócska, cső alakú házakat kicsi kövekből és növényi részecskékből. A patak medrének különös lakói a víz minőségéről is tájékoztatnak, mivel minden állatfajnak meghatározott életfeltételekre van szüksége. A helyszínen kihelyezett táblák segítséget nyújtanak neked az állatfaj és a vízminőség azonosításához.

Kifejlett tegzesek

Tegezlárvák

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

10

Őrségi Nemzeti Park

Mozaikos kultúrtáj – harmóniában a határ mentén

Vas-megye délnyugati szegletében található a csodálatos Őrségi Nemzeti Park. A régió elnevezése a 11. századból származik, amikor a magyar uralkodók embereket családokat telepítettek ide a határzóna védelme, őrzése céljából. A lombhullató erdőkkel és fenyvesekkel, dombságokkal, dombokkal kaszálókkal és legelőkkel tarkított táj arculatát az itt élők alakították ki mezőgazdasági gazdálkodási tevékenységükkel. Az Őrség Magyarország egyetlen olyan régiója, ahol a honfoglalás óta folyamatosan ugyanaz a népesség él élnek emberek. A mocsarakon lápokon a régmúlt idők különleges tanúira bukkanhatunk, olyan növények is élnek itt ugyanis, amelyek már a jégkorszak végén, több mint 20 000 évvel ezelőtt is itt nőttek. A területet 2007-ben „Kiváló európai úticél" díjjal tüntették ki, és a látogatók szerint ez Magyarország 7 csodájának egyike.

Pillangóparadicsom – időutazás – az álcázás nagymesterei

Az Őrség igazi paradicsom a pillangók számára. A nemzeti park központja körül elterülő réteken érdemes óvatosan térdre ereszkedni, hogy testközelből is megcsodálhasd a virágokon és gyógynövényeken pihenő varázslatos lepkéket. Pihenőhelyünkön, a pityerszeri skanzenben nyugalmat adó időutazáson vehetsz részt, és megismerkedhetsz sokféle haszonállattal. Kísérletezőhelyünkön, a Szőce-patak kristálytiszta vizében kézbe veheted és megvizsgálhatod a tökéletesen álcázott tegzeslárvákat.

Őrségi Nemzeti Park

Városszer 57, 9941 Őriszentpéter
Tel. +36 94 548 034
tourinform.orseg@gmail.com
www.orseginemzetipark.hu

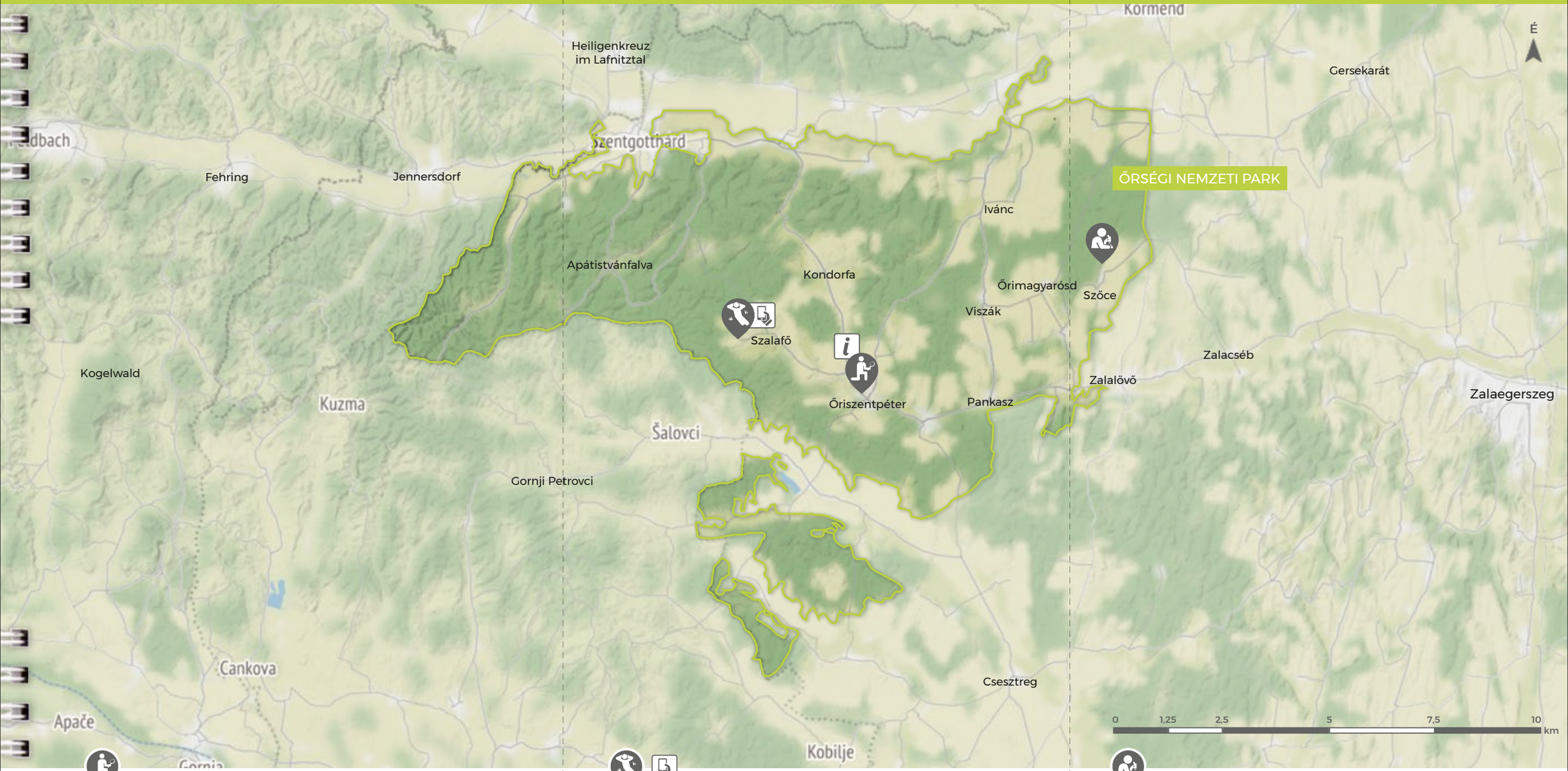

Tartózkodó pillangók

Az Őriszentpéter központjában található körforgalomtól indulj Szentgotthárd irányába. A református templom után, az utca bal oldalán találod a nemzeti park igazgatóságát (cím: 9941 Őriszentpéter, Városszer 57.). Itt egy, a pillangókat is bemutató kiállítás vár rád és itt érdeklődhetsz a vezetett túrák után is.

Időutazás a szabadtéri múzeumban

Őriszentpéter felől érkezve Szalafőn kanyarodj balra, és kövesd az Őrségi Népi Műemlékegyütteshez vezető táblát (cím: Szalafő, Pityerszer 12). A skanzentől 200 métert gyalogolva elérsz az eurázsiai vadlovak és európai bölények legelőjéhez.

Az álcázás életet menthet

Szőcén a „Lápok Háza” fogadóépületénél (cím: 9935 Szőce, Ady Endre út 2.) parkolhatsz. Onnan egy tanösvényen, körsétával tekintheted meg a láprétet és a Szőce-patakot.

Tartózkodó pillangók

Az Őrségben rengeteg nappali lepke él, ez Magyarország egyik, lepkékben leggazdagabb területe. A nemzeti park központjában található kiállításon megismerkedhetsz a pillangókkal is. A júniustól augusztusig megfigyelhető hangyaboglárkák nagyon „bonyolult” érdekes életmódot folytatnak. A sötét hangyaboglárka nőstényei legtöbbször az őszi vérfűre rakják le a petéiket. A hernyók bemásznak a virágokba, és a virágfejekkel táplálkoznak, majd leereszkednek a talajra, és beköltöznek egy hangyakolóniába, ahol a hangyákkal felneveltetik magukat. Ezt úgy tehetik meg, hogy a hangyák számára érdekes vonzó illatot bocsátanak ki. A kifejlődött pillangó tavasszal kirepül a hangyabolyból. A pillangók hihetetlen történeteit június első hétvégéjén, a nemzeti park által minden évben megrendezett Lepkekaland program keretében ismerheted meg. A teljes szezon alatt az OpenBioMaps alkalmazást is használhatod a nemzeti parkban élő pillangók megfigyeléséhez. A különlegesen szép mocsári lápi tarkalepke májustól júniusig látható.

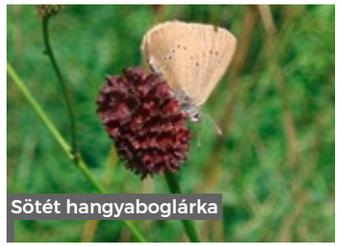
Sötét hangyaboglárka

Mocsári tarkalepke

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

Időutazás a szabadtéri múzeumban

Az őrségi emberek egykori életével a szalafő pityerszeri szabadtéri múzeumban ismerkedhetsz meg. A több száz éves épületek nyugalmat árasztanak, és visszarepítenek a régmúlt időkbe. A történelmi kolostor padjain mintha lassabban telne az idő Itt nincs kolostor, értelmetlen mondat. Szép időben láthatod a tarka réteket, az erdőket és a környékbeli települések helyett: szomszédos szereket. A házak között sétálva tipikus régi, magyar baromfikkal, háziállatokkal, magyar kacsákkal és tyúkokkal, amelyek hápogásukkal és kotkodácsolásukkal az egész falut betöltik. A közelben szarvasmarhákat, szamarakat, kecskéket, vadlovakat és eurázsiai bölényeket is találsz, az épületekbe lépve pedig megismerkedhetsz a hétköznapi élet eszközeivel és tárgyaival. Néhány eszköz az emberi találékonyság bizonyítéka. Ilyen pl. az az „állólámpához” hasonló tárgy, a fokla ami égő, gyantás fenyőfa hasítékkal. Ha alaposan szemügyre veszed a nem nádfedél, hanem zsuppfedél, felfedezheted az óriás vadméhecske-hoteleket, és láthatod, hogy milyen nagy a forgalom az építőanyag belsejében.

Bölény és vadlovak

Szalmatető

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

Az álcázás életet menthet

A láphoz közeli Szőce-patak ideális helyszín a kisebb vizek magukat kiválóan álcázó lakóinak megismerésére. A kristálytiszta vízben lelátni a patak aljára, ezért azt gondolhatnánk, hogy azonnal észrevesszük az összes itt élő állatot. A látszat azonban csal. Sok apró kis állat tökéletesen álcázza magát, és csak a sasszeműek fedezik fel őket. Elsősorban a „makrogerinctelen” elnevezéssel illetett állatokról van szó. Ezek olyan, szabad szemmel is látható, gerinctelen apró élőlények, mint a tegzesek, az álkérészek és a kérészek. Mindannyian érzékenyek a vízminőségre és azt jelzik, hogy a patak ökológiai szempontból rendben van-e.
Ennek megfelelően megtalálod itt a tegzesek lárváit, amelyek apró kövecskékből és növényi részecskékből kis tegezeket építenek lakóhelyként, és e védett helyen, ellenségeik elől rejtve töltik lárva állapotukat. Halássz ki egy darab fát a vízből, és alaposan nézd meg. Előfordulhat, hogy az egyik aprócska, kiálló ág nem más, mint egy kiválóan álcázott tegzeslárva. Óvatosan leveheted a fadarabról, és felveheted a vízzel töltött tenyeredbe, vagy egy pohárba teheted: ekkor a lárva kíváncsian kidugja a fejecskéjét. A kifejlett, kikelt tegzesek egyébként a molylepkéhez hasonlóan néznek ki, és életük hátralevő részét a patak mellett töltik.

Úton a lápréteken

J	F	M	A	M	J	J	A	SZ	O	N	D

Fénykép: Burgenland Tourismus - Peter Burgstaller

PaNaNet+ projekt

Ez a könyv a PaNaNet+ Határon Átnyúló Együttműködési Program keretében készült. A nyugat-magyarországi és az osztrák Burgenland tartományban található natúrparkok és nemzeti parkok már 2008-ban hálózatot alakítottak ki annak érdekében, hogy jobban megismertethessék a Nyugat-Pannóniában élő emberekkel közös természeti örökségük sokszínűségét és értékeit. A Kelet-Alpok és a magyar alföld között átmenetet képező vidék Európa-szerte páratlan változatossággal büszkélkedhet. E természeti örökség lehetőségeinek jobb kihasználása érdekében a PaNaNet+ program keretében a partnerek együttműködnek a fenntartható, innovatív natúrturisztikai kínálat és látogatói programok fejlesztésében és optimalizálásában. A projekt fő célja a „természeti élmény" kompetencia határokon átnyúló minőségi fejlesztése. A regionális fejlesztési szereplők és a turizmus kulcsszereplői közreműködésének köszönhetően a nyugat-pannon védett területek tartós hálózatával olyan ágazatokon átnyúló természetvédelmi, turisztikai és oktatási együttműködés jött létre, amelyből a határmenti régió valamennyi területe egyaránt profitálhat.

Interreg
Austria-Hungary
European Union – European Regional Development Fund
PaNaNet+

Impresszum:

Kiadó: Regionalmanagement Burgenland GmbH (RMB)
Ez a könyv a PaNaNet + program keretében jött létre (www.interreg-athu.eu/pananetplus)

Ötlet + koncepció: Klaus Wanninger (LACON), Thomas Böhm & Andrea Sedlatschek (RMB), Alois Lang (Neusiedler See-Seewinkel Nemzeti Park)

Tartalmi koordinátor: LACON – Technisches Büro für Landschaftsplanung und Consulting – Karin Schroll

Szerzők: Karin Schroll, Klaus Wanninger, Christina Tschida (LACON); Sabine Schwarz és Inge Czasny (Világörökségi Fertő-tó–Lajta-hegység Natúrpark); Alois Lang & Andrea Grabenhofer (Neusiedler See – Seewinkel Nemzeti Park); Fertő-Hanság Nemzeti Park; Rosalia Kogelberg Natúrpark; Lánzséri-hegyek Natúrpark; Naturparkverein Rechnitz (Írottkő-Geschriebenstein Natúrpark); Naturpark in der Weinidylle; Lelkes András, Fejes Éva, Sinka Gábor és Józsa Erika (Balaton-felvidéki Nemzeti Park); Karl Kahr és Monika Hierzer (Raab-Örség-Goričko Natúrpark); Őrségi Nemzeti Park

Címlapkép: Naplemente az Írottkő-Geschriebenstein Natúrparkban, Christian Krammer

PaNaNet régiótérkép: Fertő-Hanság Nemzeti Park és Paulus 2008 Kft., átdolgozta: Karin Schroll (LACON)

Védett területek térképábrázolásai: Map tiles by Stamen Design, CC BY 3.0. Data by OpenStreetMap, under ODbL.

Lektorálta: Andrea Sedlatschek (ARGE Naturparke Burgenland), Christina Tschida (LACON)

Fordítás: allesprachen.at

Grafika: agenturschreibeis.at

2019-es kiadás: 6000 példány

Ábrák:

Bevezető: Mogyorósi Sándor. **Nyugat-Pannónia Eurorégió:** Franz Kovacs, Fertő-tó – Lajta-hegység Natúrpark, térképadatok: European Environment Agency (EEA) és Natural Earth. **1. Világörökségi Fertő-tó–Lajta-hegység Natúrpark:** Franz Kovacs, Marc Graf, Fertő-tó – Lajta-hegység Natúrpark, Tobias Schernhammer. **2. Neusiedler See – Seewinkel Nemzeti Park:** Hans Ringhofer, Klaus Wengerodt, Neusiedler See – Seewinkel Nemzeti Park. **3. Fertő-Hanság Nemzeti Park:** Vámosiné Horváth Andrea, Pellinger Attila, Fertő-Hanság Nemzeti Park. **4. Rosalia Kogelberg Natúrpark:** Klaus Wanninger, Rosalia Kogelberg Natúrpark, Bad Sauerbrunn község. **5. Lánzséri-hegyek Natúrpark:** Franz Kovacs, ARGE Natúrpark. **6. Írottkő-Geschriebenstein Natúrpark:** Tamás Csaba, Franz Kovacs, Klaus Wanninger, Rechnitz Natúrpark. **7. Naturpark in der Weinidylle** Alois Lang, Dominik Hutter (ARGE Naturparke Burgenland), Franz Kovacs, Isabella Ostovary, Naturpark in der Weinidylle. **8. Balaton-felvidéki Nemzeti Park:** Lelkes András, Fejes Éva, Cserjék Gábor, Sinka Gábor. **9. Raab – Őrség – Goričko Natúrpark:** Franz Kovacs, Franz Lex, Klaus Wanninger, Marc Graf, Hannes Wagner, Raab Natúrpark. **10. Őrségi Nemzeti Park:** Németh Csaba, Őrségi Nemzeti Park, Manuel Denner, Markovics Tibor, Havas Márta, Tamaskó Szandra. **Kötés:** Christian Krammer

Balaton – felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
H-8229 Csopak, Kossuth utca 16
Tel. +36 87 555 260
www.bfnp.hu

Fertő – Hanság Nemzeti Park Igazgatóság
H-9435 Sarród, Rév-Kócsagvár Pf.: 4
Tel. +36 99 537 620, +36 99 537 622
www.ferto-hansag.hu

Neusiedler See – Seewinkel Nemzeti Park
A-7142 Illmitz, Hauswiese
Tel. +43 2175 3442
www.nationalpark-neusiedlersee-seewinkel.at

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
H-9941 Őriszentpéter, Városszer 57
Tel. +36 94 548 034, +36 94 548 036
www.orseginemzetipark.hu

Világörökségi Fertő-tó–Lajta-hegység Natúrpark
A-7083 Purbach, Am Kellerplatz 1
Tel. +43 2683 5920
www.neusiedlersee-leithagebirge.at

Rosalia – Kogelberg Natúrpark
Schuhmühle Schattendorf
A-7022 Schattendorf, Am Tauscherbach 1
Tel. +43 664 446 4116
www.rosalia-kogelberg.at

Lánzséri-hegyek Natúrpark
A-7341 Markt St. Martin
Kirchenplatz 6
Tel. +43 2618 52118
www.landseer-berge.at

Írottkő-Geschriebenstein Natúrpark
A-7471 Rechnitz
Bahnhofstraße 2a
Tel. +43 3363 79143
www.naturpark-geschriebenstein.at

Írottkő Natúrparkért Egyesület
H-9730 Kőszeg, Fő tér 2
Tel. +36 94 563 121
www.naturpark.hu

Naturpark in der Weinidylle
A-7540 Moschendorf
Weinmuseum 1
Tel. +43 3324 6318
www.weinidylle.at

Raab – Őrség – Goričko Natúrpark
A-8380 Jennersdorf
Kirchenstraße 4
Tel. +43 3329 48453
www.naturpark-raab.at

Burgenland Tourimus
A-7000 Eisenstadt
Johann Permayer-Straße 13
Tel. +43 2682 63384-0
www.burgenland.info

Regionalmanagement Burgenland GmbH & Projektkoordination PaNaNet+
A7431 Bad Tatzmannsdorf
Schlossplatz 1, Schloss Jormannsdorf
Tel. +43 3353 20660-2472
www.naturparke.at/de/Naturparke/Burgenland

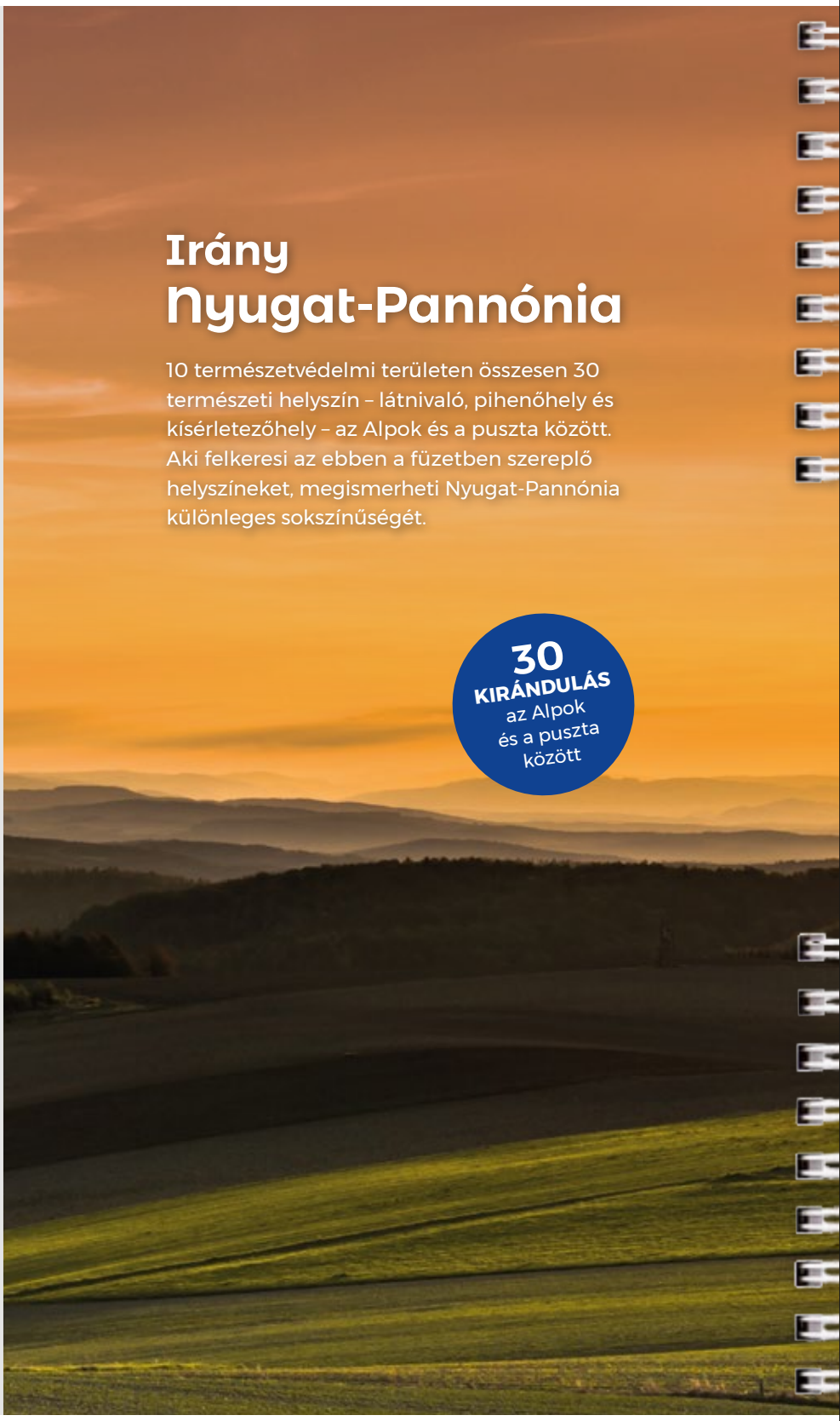

Irány Nyugat-Pannónia

10 természetvédelmi területen összesen 30 természeti helyszín – látnivaló, pihenőhely és kísérletezőhely – az Alpok és a puszta között. Aki felkeresi az ebben a füzetben szereplő helyszíneket, megismerheti Nyugat-Pannónia különleges sokszínűségét.

30 KIRÁNDULÁS az Alpok és a puszta között